

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

ACREDITACIÓ DEMÀSTERS

Universitat Rovira i Virgili, 14 i 15 de novembre de 2006

Agència
per a la Qualitat
del Sistema Universitari
de **Catalunya**

ACREDITACIÓ DEMÀSTERS

Universitat Rovira i Virgili, 14 i 15 de novembre de 2006

Biblioteca de Catalunya - Dades CIP

Acreditació de màsters : Universitat Rovira i Virgili, 14 i 15 de novembre de 2006

Textos en català, anglès i castellà

Referències bibliogràfiques

I. Universitat Rovira i Virgili

II. Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya

1. Universitats - Estudis de 2n i 3r cicles - Avaluació - Congressos

2. Títols acadèmics - Catalunya - Congressos

3. Títols acadèmics - Europa - Congressos

378.245(460:4)(061.3)

© **Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya**

Via Laietana, 28, 5a planta

08003 Barcelona

Correcció i traducció: Manners

Disseny i maquetació: **Josep Turon i Triola**

Imprès per: Gestió Digital, SL

Primera edició: juny 2007

Tiratge: 1.000

Dipòsit Legal: B-16.330-2007

Es permet la reproducció total o parcial del document sempre i quan se citi el títol de la publicació i l'**Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya** com a editora.

Disponible també en versió electrònica: <www.aqucatalunya.cat>

SUMARI

	<i>Presentació</i>	5
Ponències		
1	<i>Accreditation of Masters in Europe: Strengths and Weaknesses</i> Ton I. Vroeijenstijn	9
2	<i>Evaluating joint masters</i> Andrée Sursock	17
3	<i>Avaluació de les propostes de màster per als cursos 2006-2007 i 2007-2008</i> Javier Bará Temes i Josep Grifoll Saurí	21
4	<i>Màsters interuniversitaris a Catalunya</i> Sebastián Rodríguez Espinar	29
Taula rodona: coordinació entre les agències espanyoles per a l'acreditació de màsters		
5	<i>Resultados e impacto de la Memoria justificativa para la implantación de programas oficiales de posgrado de la REACU. CURSO 2006-2007</i> Néstor V. Torres Darias i Verónica Rodríguez Rodríguez	37
6	<i>La coordinació entre les agències en el procés d'avaluació prèvia dels estudis de postgrau</i> Pilar Roca Morey	43
7	<i>La interacción entre las decisiones conjuntas de las agencias de evaluación de la calidad y de las autoridades educativas</i> Julio Abalde Alonso	47
8	<i>Coordinación entre las agencias españolas para la acreditación de los másteres: el caso de los másteres interuniversitarios</i> Pedro Chacón Fuertes	49
Conclusions		
9	<i>Acreditació de màsters. Conclusions</i>	57
Annexos		
10	<i>Programa del taller</i>	63
11	<i>Assistents</i>	65

PRESENTACIÓ

A l'estiu de 2006, AQU Catalunya va iniciar per segon cop el procés d'avaluació *ex ante* de les propostes de programes de postgrau (a la pràctica, de màster) presentades per les universitats catalanes prèvia a l'autorització administrativa de la Direcció General d'Universitats per a la seva posada en marxa durant el curs 2007-2008.

En la convocatòria anterior, iniciada el setembre de 2005, es van presentar un total de 212 programes que van ser avaluats per AQU Catalunya en el termini rècord de 35 dies. Aquest procés constitueix una fita en la nostra activitat, que en la seva etapa consorci (1996-2003) ja va dur a terme un nombre molt elevat d'avaluacions de titulacions, tot i que només amb efecte informatiu; de fet, en aquella etapa AQU Catalunya funcionava alhora com una macrounitat interna d'assegurament de la qualitat de les universitats i com una agència d'acreditació externa pròpiament dita.

És la primera vegada que les avaluacions d'AQU Catalunya es fan servir —d'acord amb la nova configuració legal que li confereix la LUC— com a peça essencial per a l'autorització de nous programes (avaluació amb conseqüències), i el procés, a més d'aportar el seu valor intrínsec, constitueix un assaig important per als futurs processos de disseny dels plans d'estudi de títols de grau.

En la convocatòria de 2005, alguns actors del procés ja van detectar punts febles i van apuntar crítiques i, consegüentment, ja es van introduir alguns canvis en el disseny actual. Això no obstant, un procés d'avaluació prèvia a l'autorització comporta un equilibri complicat entre l'autonomia de les universitats, la seva capacitat per garantir la qualitat docent en termes de l'espai europeu de la qualitat (estàndards i recomanacions d'ENQA, acord de ministres de Bergen 2005), la indispensable rendició de comptes a la societat, les competències i la responsabilitat de l'Administració educativa, i les funcions d'una agència d'acreditació externa com AQU Catalunya. L'equilibri esdevé fins i tot més complicat si tenim en compte que l'avaluació es produeix en una situació molt confosa pel que fa a coordinació i distribució de competències, si escau, entre títols de grau i de màster, i en absència d'una planificació o un mapa previ, ni que sigui temptatiu, de titulacions.

Així doncs, quan ja estava en marxa una segona convocatòria, gairebé tan nombrosa en propostes com l'anterior, vam considerar indispensable organitzar un taller on tots els agents implicats poguéssim analitzar i discutir amb amplitud el procés. El taller va tenir lloc a la Universitat Rovira i Virgili els dies 14 i 15 de novembre i aquest llibre que avui presentem recull els resums de les ponències que s'hi van presentar, de les discussions que hi van tenir lloc i de les conclusions a què es va arribar en l'intent de diagnosticar-ne els punts febles i buscar-hi millores. El lector podrà comprovar que les línies generals del procés d'avaluació acadèmica dissenyat per AQU Catalunya es poden considerar vàlides, tot i que queden per millorar aspectes relacionats amb la coordinació amb l'Administració (equilibri entre planificació universitària i aspectes de qualitat acadèmica) i amb els sistemes de qualitat interna de les universitats, amb la designació d'avaluadors, que hauria d'incloure un nombre més gran de membres externs al sistema universitari de Catalunya, i amb la forma de comunicar els resultats de l'avaluació, entre altres.

Acabo aquesta presentació agraïnt a la Universitat Rovira i Virgili les facilitats que ens va oferir per a l'organització del taller, als ponents les seves contribucions i a tots els participants el seu temps, el seu interès i, per damunt de tot, les seves crítiques, que són les que fan possible la millora dels processos.

Javier Bará Temes
Director d'AQU Catalunya

PONÈNCIES

- 1 *Accreditation of Masters in Europe: Strengths and Weaknesses*
- 2 *Evaluating joint masters*
- 3 *Avaluació de les propostes de màster per als cursos 2006-2007 i 2007-2008*
- 4 *Màsters interuniversitaris a Catalunya*

1 | ACCREDITATION OF MASTERS IN EUROPE: STRENGTHS AND WEAKNESSES

Ton I. Vroeijenstijn, QA - consultants i.o

Introduction

Until 1999, the landscape of external quality assessment in Europe was simple and conveniently arranged. Most countries in Western Europe had, in one way or another, a system of external quality assessment. In some cases (e.g. France) it was institution-oriented, while in other cases like the Netherlands, Denmark and Catalonia, external quality assessment was organised at degree programme level. The main aim of the system was both quality improvement and accountability. The first Dutch manual for quality assurance purposely said that the system of external quality assessment was not aiming at accreditation, but rather at quality enhancement and accountability. Now, 20 years later, the Netherlands also has a formal accreditation system. What caused this change?

Accreditation is coming to Europe

On 29 June 1999, 29 ministers of Education in Europe signed the Bologna declaration and gave a blueprint for the future of Higher Education for the purpose of designing a European Area of Higher Education. The main aim was the development of a transparent Higher Education system in Europe that could compete with the rest of the world and would also be attractive for students outside Europe. The basic idea was to promote transparency by the introduction of the Bachelor and Master structure, called BAMA for short. The consequences of the Bologna declaration are more far-reaching than foreseen. Many countries are busy reshaping their Higher Education system by introducing BAMA. Closely connected to this is the changing approach to quality assessment. Up to 1999, at least in Western Europe, the word «accreditation» was not used. Nowadays, accreditation is high on the agenda. Hardly a week passes without a conference, seminar or colloquium on accreditation. Accreditation is one of the new buzzwords, together with BAMA.

The Bologna meeting was followed by the Prague meeting (May 2001) and the Bergen remit (May 2005) At these meetings, the importance of quality, quality assurance and quality assessment has been stressed again. The Prague communiqué stated the following:

«Ministers recognized the vital role that quality assurance systems play in ensuring high quality standards and in facilitating the comparability of qualifications throughout Europe. They also encouraged closer co-

operation between recognition and quality assurance networks. They emphasized the necessity of close European co-operation and mutual trust in and acceptance of national quality assurance systems. Further, they encouraged universities and other higher education institutions to disseminate examples of best practice and to design scenarios for mutual acceptance of evaluation and accreditation/certification mechanisms. Ministers called upon the universities and other higher education institutions, national agencies and the European Network of Quality Assurance in Higher Education (ENQA), in co-operation with corresponding bodies from countries which are not members of ENQA, to collaborate in establishing a common framework of reference and to disseminate best practice».¹

The Bologna process, with the aim to bring more transparency into European Higher Education by introducing the Bachelor/Master structure, also has an impact on quality assurance, quality assessment and accreditation. In the near future the main questions are:

- What is the quality of the Bachelor's or Master's in other countries compared with the quality of a Bachelor or Master in my own country?
- Is a Master in Economics at the university of Rotterdam equivalent to a Master's in Economics at the University of Barcelona, Rome or Prague (or whichever university with which one wishes to compare).
- Will it be possible to go for a Master's programme in country X, after finishing my Bachelor in country Y? And will it be possible to go for a Ph.D in country Z with that Master's?

¹ See: www.bologna-berlin2003.de/pdf/Prague_communiqTheta.pdf.

It is interesting to see that the documents connected with the Bologna process do not use the word «accreditation». Nevertheless, many countries started the discussion about accreditation. A proper international recognition of the degrees is seen as essential for a competitive position of higher education in the European Area of Higher Education. While accreditation will assure quality at national level and act as a consumer protection, internationally it will be a market instrument and help Higher Education institutions to compete. It will provide a quality label to institutions.

This quality label is also needed for student mobility. Looking at the developments in the different countries, it is plausible the Bachelor will remain a matter of national interest. There will not be much student mobility at that level. The competition and the challenge will be at Master level. The question therefore is: «*Is there an efficiently functioning system in Europe for the accreditation of Masters, in such a way that it promotes student mobility?*»

External quality assessment as was functioning e.g. in the Netherlands, offered the outside world a good view of the quality of programmes. However, it was not considered to be sufficient (especially by politicians) because the standards to be assessed were only informally formulated and a formal decision about quality was lacking.

Accreditation has a distinguishing characteristic in comparison to other quality assurance methods, because it is a public statement that the institution (institutional accreditation) or a programme (programme accreditation) is meeting a certain threshold of quality. «*At the risk of oversimplification, accreditation is an evaluation based on agreed standards, resulting in a formal public recognition of an institution or a programme*».² Therefore, accreditation is based on compliance with pre-defined standards or criteria. The quality of an accreditation procedure, accordingly, depends to a large extent on the quality of the criteria in use: do they represent an appropriate and up-to-date threshold level of quality?

Accreditation in the EAHE

If accreditation is seen as a system providing a quality label to a programme that:

- promotes student mobility,
- enhances transparency,
- and opens the possibility of competition,

the basic question is whether this quality label has the same value in all countries of the European Area of Higher Education. What are the conditions for accreditation with an intrinsic European value?

The challenge for Europe is to develop an accreditation system that meets the European needs. Europe cannot copy the American accreditation system because the roles of the stakeholders are different, especially the role of the governments. In Europe, the national governments claim a monopoly on accreditation. Accreditation is seen as the prerogative of the government and no one else.

In the framework of Bologna, we would expect the development of an accreditation system with a strong orientation towards Europe. However, an opposite development is seen. Each country started to develop its own accreditation system with emphasis on national features. Sometimes accreditation aims more at defending the national Higher Education system than at promoting the European Area of Higher Education. Accreditation is seen rather as a national activity than as an international one. The general feeling is that a national system has to be developed first. Later on one can look at what can be done jointly. Therefore the European Consortium for Accreditation (ECA) tries to reconcile the national developments with European needs.³

In the European Area of Higher Education, we see different types of accreditation:

- National public accreditation
- National professional accreditation
- European accreditation

National public accreditation

National public accreditation is the most common form of accreditation in Europe. National governments regulate and organise accreditation. The national government claims a monopoly on accreditation. Among others, this is the case in Spain, the Netherlands, Switzerland, Austria, Norway and Hungary.

National professional accreditation

Several countries in Europe have a system of professional accreditation, for example, the Engineering Council in the UK, the Commission des Titres d'Ingenieurs (CTI) in France, or the Ordem dos Engenheiros in Portugal. A distinction is made between professional accreditation and academic accreditation.

² SURSOCK, Andrée (2000). *Towards Accreditation Schemes for Higher Education in Europe?* London: Centre for Higher Education Research and Information (working paper).

³ See www.eaconsortium.net.

The challenge in the near future will be to integrate the different approaches. Before this can be done, some changes are necessary. First of all, the national governments should abandon their monopoly on accreditation. It must be possible for an institution of Higher Education to have the freedom to choose the agency by which it wishes to be accredited: by a national governmental agency, by a professional body or by an agency of Europe-wide action

European accreditation

Although there is a general feeling that a Europe-wide accreditation body is not wanted, we do see discipline-based developments in the direction of a Europe-wide accrediting body. The oldest example is EQUIS, the external quality assessment scheme for Business and Management schools.⁴

For Engineering, EUR-ACE is trying to develop a European ABET.⁵ Other disciplines are coming up (Dentistry, Public Administration, and Chemistry).

The challenge in the near future will be to integrate the different approaches. Before this can be done, some changes are necessary. First of all, the national governments should abandon their monopoly on accreditation. It must be possible for an institution of Higher Education to have the freedom to choose the agency by which it wishes to be accredited: by a national governmental agency, by a professional body or by an agency of Europe-wide action. To make this possible, national governments must be convinced that they are not losing power if they give up the monopoly on accreditation. Therefore it is important to make a clear distinction between accreditation decisions and the consequences of being accredited. Governments claim accreditation as a prerogative because of the consequences that accreditation may have. However, providing a quality label is a professional activity carried out by experts in the field of accreditation. The consequence of accreditation is a political decision: recognition of diplomas, funding of programmes, provision of student aid.

While the provision of the quality label (=accreditation) must be equivalent in all countries of the EAHE, regardless of who issues it: a national governmental body, a national professional body or a European body, the consequences may differ from country to country. There is one accrediting body for the Netherlands and Flanders. The accreditation process is equivalent, but the consequences of the accreditation differ between Flanders and the Netherlands.

If a distinction is drawn between accreditation and its consequences, it will not be difficult for a government to accept accreditation decisions by others, as long as the accreditation is carried out by a reliable accreditation agency.

Reliable accreditation agencies

The discussion about the definition of a reliable agency is of worldwide scope. The International Network for Quality Assurance Agencies in Higher Education (INQAAHE) has formulated Guidelines for Good Practice.⁶ ENQA has formulated Standards and Guidelines for Quality Assurance in Europe.⁷ The European Consortium for Accreditation has also formulated a code of good practice.⁸ An analysis of the three Codes of Good Practice shows that they have a lot in common. The topics discussed are more or less similar. For the time being, the standards receive the name of Code of Good Practice or Guidelines. This means that the list of criteria can be used as a

⁴ For more information see www.efmd.org/equis.

⁵ For more information see www.feani.org/EUR_ACE/EUR_ACE_Main_Page.htm.

⁶ See www.inqaahe.org.

⁷ See ENQA, *Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Area of Higher Education*, Helsinki, 2005.

⁸ See www.eacaconsortium.net.

benchmark to determine the degree to which an agency fits into international developments. If an accrediting agency seeks international recognition as a reliable body and as an accrediting agency that can be trusted, it is important for the organisation to show that it meets at least these minimum requirements. In the table below, a summary of the requirements for a reliable agency is given.

Benchmark standards for a reliable accreditation agency

Organisation	Process
1. The agency is recognised by the competent authorities. ⁹	1. The accreditation process is based on self-assessment and external review, unless circumstances require another approach.
2. The agency acts independently of government, higher education, business, industry, or professional associations. Third parties cannot influence verdicts or decisions.	2. The process and procedures of the accreditation are well known and made public.
3. The agency has a clear mission and clearly formulated objectives. The mission statement is translated into a clear policy and strategic plan, expressing that: <ul style="list-style-type: none"> ■ accreditation is its main activity, ■ quality improvement and accountability are also a goal, ■ the agency takes into account the cultural and social context, ■ it respects the autonomy, identity and integrity of the HEIs. 	3. The process respects the internal quality assurance activities of an HEI; the requirements for self-assessment are in line with it.
4. The agency has adequate human and financial resources, making it possible to run the activities. A staff development policy is in place.	4. External assessment is done by a group of experts. Such a committee: <ul style="list-style-type: none"> ■ is nominated according to clear rules, ■ acts independently within the given accreditation framework, ■ has no conflicts of interest, ■ is well trained.

⁹ ENQA speaks of recognition by competent public authorities and a legal basis; EQA speaks of recognition of a **national** accrediting body. However, this is too strict because it excludes regional agencies and professional accrediting bodies. It is enough for an agency to be recognised by the competent authorities.

5. The agency has an internal quality assurance system and is externally evaluated on a cyclical basis.

5. The decision-making process is rigorous, fair and consistent:

- The rules leading to accreditation decisions are transparent.
- The rules guarantee equal treatment.

6. The agency is accountable to the public by means of:

- public documents on its mission and strategy,
- accreditation processes and procedures,
- standards and criteria,
- evaluation outcomes.

6. The accreditation standards and criteria:

- are predefined by the agency after consultation of all stakeholders,
- are made public.

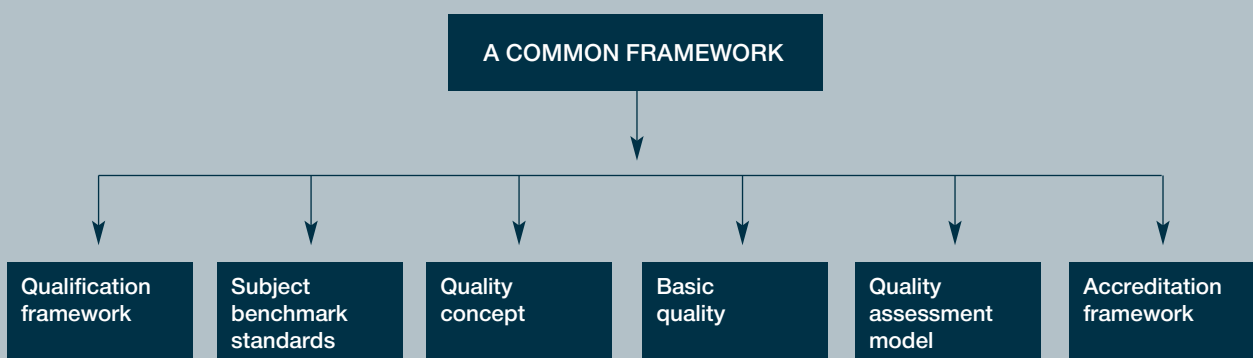
7. The agency cooperates as far as possible with other agencies in exchanging experience, examples of good practice, joint assessments, etc.

7. Appropriate methods for appeals against accreditation decisions exist.

A common framework for accreditation

Accreditation with a European dimension means that the accreditation decision must have an intrinsic European value. On the one hand, the merit of an accreditation decision will already be guaranteed as the agency meets the requirements for a reliable agency, mentioned above. On the other hand, the value will be guaranteed when the accrediting agencies use the same toolkit for accreditation. Even if each country has its own needs and takes a different approach to the accreditation process, it must share the basic principles and work within a common generally accepted framework. The common framework, shown in the figure below, may help an accreditation agency.

A common framework for accreditation

Shared qualification framework

The European Area of Higher Education, transnational education and the internationalisation of higher education call for the comparability and equivalence of qualifications and degrees. After gaining a Bachelor's degree, students like to go abroad to obtain their Master's at another university. The basic question is whether a Bachelor's degree conferred in country X is equivalent to a Bachelor's degree conferred in country Y and whether it gives access to a Master's programme. For student mobility, there is a growing need for universities and accrediting bodies to speak the same language. What do we mean by a Bachelor's degree? What do we mean by a Master's degree? What do we mean by a PhD? This is not easy, as may be seen in the Bologna framework. A first step to a better understanding of degrees was taken with the formulation of the so-called Dublin descriptors and the use that some countries have already made of them. The Dublin descriptors will be elaborated in greater detail in the *European Qualification Framework* project.

Domain-specific standards or subject benchmark standards

It is important to describe and clarify the level of the degree, but this is not enough in itself. In fact, the level can only be described in very vague terms because each discipline, each domain requires a specific entry or answer. Level descriptors can only be considered in the light of a discipline: What is a Bachelor of *Engineering*? What is a Master of *Biology*? This is why it is necessary to know the domain-specific or subject-specific benchmark standards. These standards are not normally set by the accreditation agency, but rather they are left to experts from the relevant domain and the expert teams assessing the quality.

Most accreditation agencies stipulate that the (national) domain-specific standards must be in line with international standards in all cases. Each accreditation agency is faced with international benchmarking and with the fact that the assessments are to be set in an international framework.

A few initiatives are currently under way in Europe that seek to define domain-specific standards. Part of the Tuning project¹⁰ is the attempt to define international standards for various disciplines. The applicability of these standards is being tested in the

TEEP project.¹¹ Furthermore, the website of the QAA in the UK contains interesting examples of benchmark standards.¹²

The quality concept

There is no objective definition of quality. Quality is in the eyes of the beholder. Even though there is no such thing as *objective quality*, however, it is necessary to share the concept of quality. At least, it must be clear to others what quality concept the accreditation agency is using.

Basic quality

A generally accepted definition of accreditation is the grant of a quality label that proves that an institution or degree programme meets certain minimum or threshold requirements. The institution or programme shows at least a basic level of quality. When we consider the equivalence of the accreditation decision, we must have a shared idea of the minimum requirements, the threshold standards and the basic quality. But what is basic quality? Who determines basic quality? As long as accreditation only serves national aims, the basic quality level can simply be determined nationally. But when accreditation also has to serve as a Europe-wide accepted quality label, then it really requires an underlying jointly accepted notion of basic quality. Developing such a notion in consultation with the other parties will not be easy. We only have to think of the differing opinions in Europe and the United States, for example. There is no shared idea of basic quality. The only way to start is to develop the notion regionally and to benchmark it with other opinions. The external assessment committees will play a pivotal role in the development of the notion of *basic quality*, because these committees determine the quality. The more international the composition of the expert committees is, the more international the basic quality will be.

An equivalent quality assessment system

In general, the quality assessment systems of the various accreditation agencies are very similar. It is fair to speak of an equivalent quality assessment model. Such an equivalent approach to quality assessment is necessary for the intrinsic value of the quality label. We have to know that the assessment of quality is applied equally and is consequently equivalent.

¹⁰ See www.tuning.unideusto.org/tuningeu.

¹¹ For the TEEP project, see www.enqa.eu.

¹² See www.qaa.ac.uk/academicinfrastructure/benchmark/

Shared accreditation criteria

Another important aspect with respect to harmonising and internationalising accreditation is the transparency of the decisions on which an accreditation is based. What criteria are applied? How is the yes/no decision made? Who makes the decision? It is important to see that the agencies apply equivalent rules.

Accreditation of the Master's

It is expected that the Bachelor studies will remain more or less a national affair, while the Master's will become Europe-oriented. Most students will carry out their undergraduate studies in their home country and, once they have obtained their Bachelor's degree, they will look for a Master's programme elsewhere in Europe. This means that the accreditation of a Master's only makes sense if the quality label has an intrinsic European value. It must be accredited by a reliable, recognised accreditation agency. The agency must use Europe-wide accepted standards and criteria. Student mobility in the Master phase demands equivalence of Masters. Therefore, there must be agreement on the nature, level and standards of a Master's. Nevertheless, do fixed standards exist for a Master's? The answer must be no. Preliminary steps have been taken towards a better understanding of the nature of a Master's (through the Dublin descriptors and the European Qualification framework), but a lot of work still remains to be done, not the least of which is the task of overcoming national prejudices.

In connection with the accreditation of Master's programmes, an important question is who is setting the standards in each case? The standards for the level of a Master's (the general feeling about what a Master's diploma involves) are often formulated by the accrediting body and are likewise often based on the Dublin descriptors. The formulation of the discipline-specific standards of a Master's is left to the experts in the respective field. These experts can make use of the outcomes of the Tuning project and the TEEP project.

Conclusions

The accreditation of Masters in the framework of the European Area of Higher Education is important for the promotion of student mobility. A quality label will show the quality and equivalence of the programme and the degree. In most countries the Masters are already accredited, but the question is whether this is done satisfactorily and with a real European approach. The assessment of a Master's cannot be carried out on input figures such as the number of years or the number of credits involved. Since Masters range in Europe from 1-year to 2-year programmes, they can only be compared if the accreditation is based on the assessment of the (expected) learning outcomes.

There is a need for a quality label for our Master's programmes. However, this quality label will only be of value if:

- it is granted by a reliable agency, which may be a national governmental agency, a national professional agency or a Europe-wide operating agency like EQUIS;
- the accreditation is based on general shared ideas concerning the process and procedures involved;
- the accreditation is based on well-formulated standards, which are compatible with the standards applied elsewhere, and
- it is recognised by all stakeholders.

There is still a long way to go before a Master's in one country is accepted as equivalent to a Master in another. We have to overcome many problems including national prejudice. However, closer cooperation between governmental agencies, professional bodies and European accrediting bodies may help to achieve this end.

Preliminary steps have been taken towards a better understanding of the nature of a Master (through the Dublin descriptors and the European Qualification framework), but a lot of work still remains to be done, not the least of which is the task of overcoming national prejudices

2 | EVALUATING JOINT MASTERS

Andrée Sursock, Deputy Secretary General,
European University Association (EUA)

Introduction

The EUA surveyed masters and joint masters in 2002. This exercise revealed legal obstacles to the award and recognition of joint degrees.¹ Despite these obstacles, however, the interest in Europe in developing joint programmes was high and the EUA was interested in learning more about the «European dimension» of this matter and in helping to improve inter-university cooperation. This entailed a reflection on the development of joint masters in Europe, and the fostering of both existing and future programmes. Accordingly, the EUA implemented in 2002-2004 the Joint Masters Project,² which revealed several concerns linked to these programmes:

- Joint programmes are beneficial to all involved - students, academics, institutions and Europe - provided good reasons exist for setting them up. It does happen, however, that programmes are developed without due regard to their added value.
- Too often, joint masters are weakly anchored within their network institutions. The programmes are primarily linked to committed enthusiastic individuals who have established the programmes and who keep them alive, while the institution as a whole does not endorse the programme sufficiently. Consequently, this may lead to a deficient sustainability of programmes.
- The increased running costs of joint masters in general lead to the marginalisation of the programmes in terms of support to faculty members (i.e., time and funding) and of access to institutional resources (classrooms, etc.).
- Variation in internal quality processes: the nature, maturity and standards of the institutions on which they are based vary across Europe. This situation poses great difficulties both for prospective students who shall appraise and be assured of the quality of these programmes and for academics who require a sustainable link between research and teaching. The situation is also problematic for institutions that are to assure and maintain the quality of their programmes in a way that is recognised throughout Europe and for employers who shall recognise the added value that such Joint Masters programmes can offer.

In the light of these findings, the Joint Masters Project identified **ten golden rules** for successful programmes:

1. Know why you are setting up the programme

New programmes should think very carefully of their motivation. Is there a gap at national or European level which needs to be filled? Is a joint programme the most appropriate mechanism? What is the academic value-added which is anticipated?

2. Choose your partners carefully

There can be many different ways of finding institutional partners, and the choice may have extremely important effects, extending beyond the initial reasons for establishing a programme. It will be important to have strong communication and trust as a common understanding of objectives and standards must be developed since programmes will require joint recognition of periods of study spent at partner institutions. Consider issues such as how many institutional partners would make sense for the programme, and how similar or diverse the institutions should be.

¹ EUA Survey on Joint Degrees & Master Degrees 2002 (Rauhvargers and Tauch).

² http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Joint_Masters_report.1087219975578.pdf.

3. Develop well-defined programme goals and student-learning outcomes with your network partners

For a network to be balanced, it is important that all partners are involved in developing and defining the programme goals. As well as being part of a common learning process, it is much easier to identify with a programme in which all intellectual contributions are valued - rather than simply taking part in the implementation of a ready-made concept/product. This implies the establishment of an effective joint curriculum, tailor-made for its purpose. It is important to ensure, through curriculum arrangements, that all students have the opportunity of studying in at least two different countries.

4. Make sure that all the institutions (and not just academic colleagues) fully support the goals and objectives of the programme

Institutional support of all partners is essential from the outset if a programme is to have a long-term future. At an absolute minimum this should require a letter of support from the Rector outlining the tangible contributions which will be made by her/his institution - commitment to staff and students on the programme, financial support. Such a letter of commitment should be renewed periodically.

5. Ensure that sufficient academic and administrative staff resources are involved in the programme

The burden of work should not fall entirely upon the shoulders of a minority of dedicated staff. Involvement of a wider group of staff within an institution will help to maintain institutional commitment. Since teaching staff mobility is also fundamental to these programmes, consider the effects of staff absences upon normal curricula. Consider the consequences if a key player within the institution were to change post. Would the institutional commitment remain? If not, the staff base for sustainable development is certainly not sufficiently broad.

6. Ensure that a sustainable funding strategy for the programme is in place

Such a strategy should think about resource-management issues not at the level of individual institutions but across the network as a whole. Are resources within the network sufficient? Are they equitably distributed? Is it possible to do more to support partners facing particular difficulties?

7. Take care that information about the programme is easily accessible to students

Comparable information should be provided to students from all participating institutions. In addition to course information and admission criteria and procedures, requirements in terms of mobility should be specified, including how issues such as accommodation should be addressed, and clear information should be provided about the qualification/degree that will be awarded. Consideration should be given to accessibility for economically disadvantaged and physically disabled students.

8. Organise and plan sufficient meetings in advance

Developing a joint programme takes time. Sufficient meetings should be foreseen for network partners to develop ideas together and to assess collaboratively the coherence of the study programme. Make sure that there is agreement on learning outcomes, use of ECTS (including a common value of a credit), etc. and use of the Diploma Supplement. Where there are doubts about how to use these instruments, make sure that learning processes are in place and information is available.

9. Develop language policy and encourage local language learning

The programme will need to make decisions about language(s) of instruction, as well as about how to best exploit opportunities for students to learn languages during their programme. Questions about language should not be an afterthought of curriculum planning, but a central consideration. Linguistic preparation of mobility periods is an effective way of involving colleagues and departments within institutions, and a variety of language-learning techniques and approaches are possible.

10. Decide who is responsible for what

A clear division of tasks and responsibilities will help networks to function effectively. Not all institutions need to have the same level of involvement in programmes, and diversity of contributions can allow the network partners to focus upon particular strengths. A clear division of labour will help to ensure that there is minimum duplication of tasks as cost and time efficiency will be important to achieve. Often this may be achieved by the establishment of a centralised agency to administer the programme, operating under the generalised control of the network partners.

Recent developments in joint programmes

Since the performance of this EUA project, there has been a rapid development of joint programmes (as shown by the Trends IV Report and the DAAD survey). In fact, the vast majority of institutions either have already developed or are currently developing joint programmes.

The driving forces of this rapid development have included:

- The importance of joint programmes in the Bologna process and their perceived utility in the construction of the European Higher Education Area.
- The perception that financial support for new joint programmes is available through Erasmus Mundus.
- The desire to cooperate with known partner institutions and academics.
- The failure to make significant progress in European staff and student mobility may also have been a factor: joint programmes offer an apparently ready-made solution to this issue, even if they appear to cater mostly to students with financial means.

Changes in the landscape of joint degrees

As more and more joint programmes are being created, the landscape is also changing.

- Externally, there is a noticeable improvement in legal frameworks. The possibility of awarding joint degrees is now integrated into the national law of many countries, mainly as a result of the Erasmus Mundus eligibility criteria and the interest generated by the Bologna process.
- Internally, there is now a trend towards a cross-network central admissions policy, which is a requirement of Erasmus Mundus, and this is a positive development. Likewise, greater attention is being lent to tuition fee issues as programmes are developed, even if good or fair solutions are not easy to find. This is a rather important point with a view to preventing students from selecting their destination on the basis of cost.

Despite these advances, however, many problems persist with respect to financial, technical and logistical matters, for example, and most importantly, most new programmes still lack critical mass, showing an average of only 24 students per programme.

The EMNEM Project

With these changes and the increased popularity of joint degrees, it became abundantly clear that there was a need to consider appropriate arrangements to assure and improve the quality of joint programmes. This was all the more important because of the incompatibility between the national mandate of quality assurance agencies and the transnational nature of joint degrees.

Accordingly, the EUA Joint Masters Project was followed up by the «EMNEM» project (European Masters New Evaluation Methodology) in 2005, addressed to developing an evaluation methodology especially targeted at the particularities of joint masters.³

Specifically, the project's objectives were to:

- strengthen the institutional anchoring of joint master programmes through development and internal quality assurance procedures involving a variety of institutional stakeholders and through the development of the strategic value of joint programmes for the institution,
- design a methodology with a European outlook and a quality culture which could be implemented and managed by the network of participating institutions,
- strengthen the sustainability of joint programmes by ensuring that evaluation criteria consider their funding and administrative structures, the link between research and teaching, and the internal quality procedures in place, and
- strengthen accountability of joint programmes by developing a robust credible evaluation procedure to serve the needs of students and the public.

In the long-term, it is hoped that the methodology developed by the project will become the standard methodology in Europe to assess joint masters.

³ http://www.eua.be/eua/jsp/en/upload/EMNEM_report.1147364824803.pdf

A small steering committee chaired by Professor Jürgen Kohler was formed to carry out this project. The committee included a joint programme coordinator, a representative from the Tuning Project, an administrative staff member involved in a joint degree programme, a student who had earned a joint master degree, the coordinator of ENQA TEE-PII (external evaluation of joint programmes) and EUA staff.⁴ The guidelines were drafted by the late Stefanie Hofmann from ACQIN (German accreditation agency), then vice president of ENQA.

A first draft of the Guidelines was validated at a conference that gathered some 100 participants, including coordinators of joint programmes, students, and QA agency representatives. The final version of the Guidelines integrated their input.

The EMNEM Guidelines

The basic assumptions on which the EMNEM guidelines rested comprised two main aspects:

- The responsibility for quality improvement lies primarily with the higher education institutions. This means that priority is given to internal quality arrangements, especially because external quality assurance is difficult and costly.
- *Jointness* implies a culture of cooperation. This means shared aims and objectives as well as shared academic values and principles, guided by curiosity and trust in what is different and the ability to manage quality cultures across national and institutional borders

This implies that the Guidelines must be tailored to the higher education institutions and that a programme shall be assessed in terms of its «jointness».

Additionally, the starting point of the methodology is that joint master programmes shall have:

- valid objectives, that is, the joint degree programmes shall form the only way to achieve the programmes' objectives;
- an appropriate programme concept;
- a careful implementation;
- honest and trustworthy internal quality monitoring, and
- an improvement strategy over time, based to a large extent on the internal quality outcomes.

The guidelines invited institutions to consider all the above aspects of a joint programme and offered a list of 60 questions that can be used for both the development of a joint programme and its assessment.

It is important to point out that the list of questions was offered as a set of reference points and a tool for self-reflection rather than as a framework of rigid standards. The EMNEM methodology promotes a fitness-for-purpose approach to evaluation. This implies that while all the questions are valid for all programmes, they can be assigned different weights depending on the programme objectives.

Moreover, the methodology highlighted certain integral features of joint programmes that are important to take into account, depending on the specific situation. These include:

- Mobility of both staff and students
- Finances and fees
- Language policy issues and language support
- Life management (i.e., logistics)

Conclusion

Many new partnerships are currently enjoying a honeymoon but they will be coming under pressure: some will probably split apart while others will grow stronger and develop. The determining factors of the success of the programmes are:

- to combine successfully different academic cultures to produce a whole that is greater than the sum of its parts,
- to integrate fully into a developmental strategy of their institutions and not remain on the margin, and
- to implement effectively internal quality processes.

It is undeniable that joint programmes facilitate learning between institutions because they offer an opportunity to compare different ways of approaching issues, to find creative solutions to the interaction of different national systems and to encourage a student-centred approach, especially with regard to recognition, fair assessment, etc. Moreover, they contribute to the development of trust between academics and institutions in different countries, which is an essential ingredient in the building of the European Higher Education Area.

⁴ <http://www.enqa.eu/files/TEEP%20II%20Methodological%20report.pdf>

3 | AVALUACIÓ DE LES PROPOSTES DE MÀSTER PER ALS CURSOS 2006-2007 I 2007-2008

Javier Bará Temes, director d'AQU Catalunya i Josep Grifoll Saurí, cap de l'Àrea d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya

Introducció

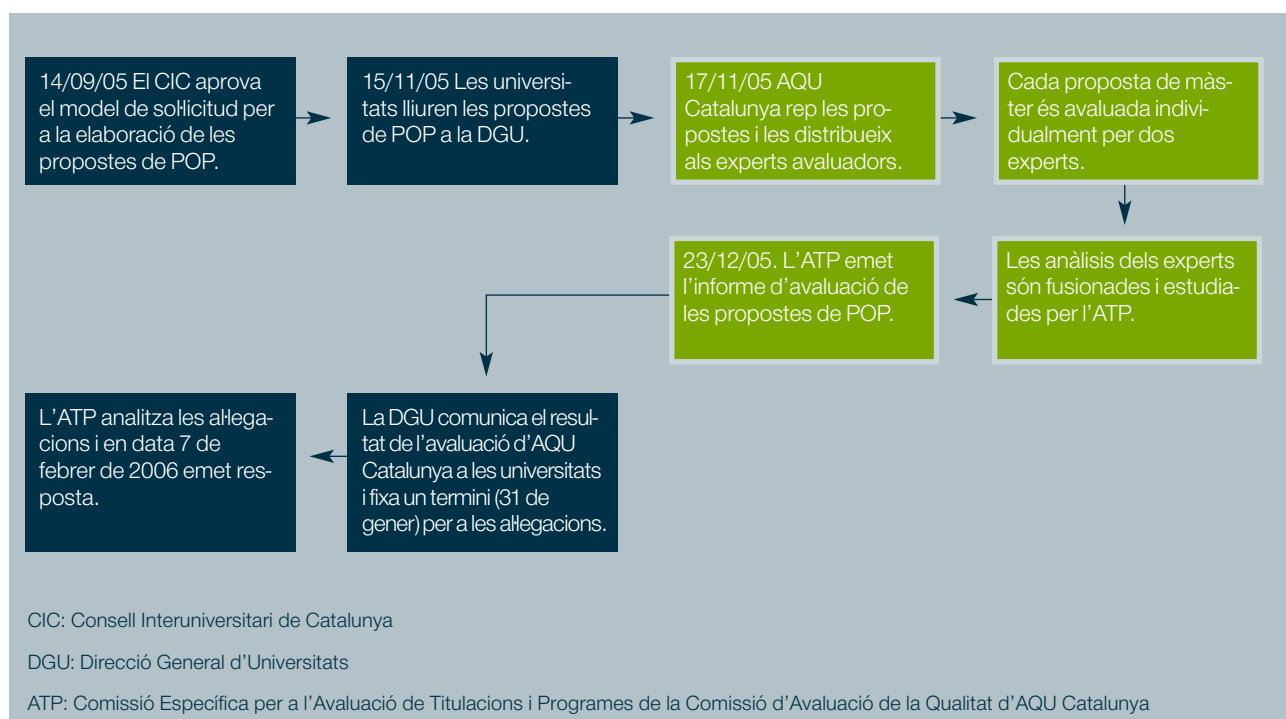
L'avaluació de la qualitat institucional que duu a terme AQU Catalunya, també la que s'aplica a les propostes de màsters oficials, és el resultat d'un procés d'evolució i de compromís amb la qualitat del conjunt del sistema universitari català. És important tenir present, doncs, que aquesta avaluació de màsters és fruit d'un acord entre universitats, Administració i AQU Catalunya, per tal d'assegurar-ne la qualitat. Si bé aquesta avaluació ex ante conserva els objectius de millora i transparència informativa, també incorpora un tercer objectiu adreçat a formular referències clares per a l'aprovació oficial dels nous ensenyaments de màster.

En aquesta ponència, AQU Catalunya ha cregut convenient posar de manifest els canvis substancials i les millores del procés 2007-2008 pel que fa referència tant a l'avaluació de la qualitat acadèmica de les propostes de màster com a l'articulació d'aquesta avaluació amb la presa de decisió de l'administració competent. Alguns d'aquests canvis són, òbviament, resultat de l'anàlisi retrospectiva del procés 2006-2007, en el qual es van detectar oportunitats de millora.

Naturalment encara sobreviuen restriccions (de calendari, de marc regulador, etc.) que no només afecten l'Agència, sinó també les universitats i el Departament. En qualsevol cas, aquest taller de reflexió i debat és una ocasió immillorable per tal de plantejar-nos el futur d'aquest tipus d'avaluacions, tot observant el mètode present. També ho serà l'avaluació de l'Agència mateixa durant el 2007 d'acord amb els estàndards europeus que han de complir totes les agències de qualitat europees.

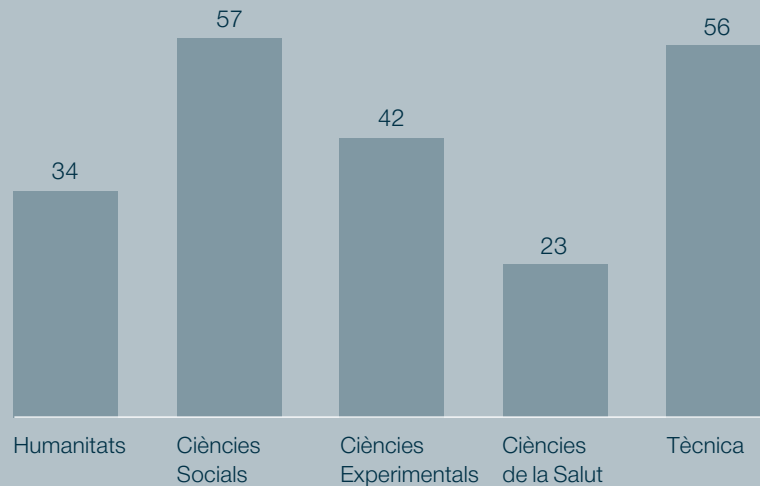
Primera convocatòria (2005), avaluació de propostes de màster per al curs 2006-2007

El procés de desenvolupament de la primera convocatòria es resumeix en l'esquema següent:

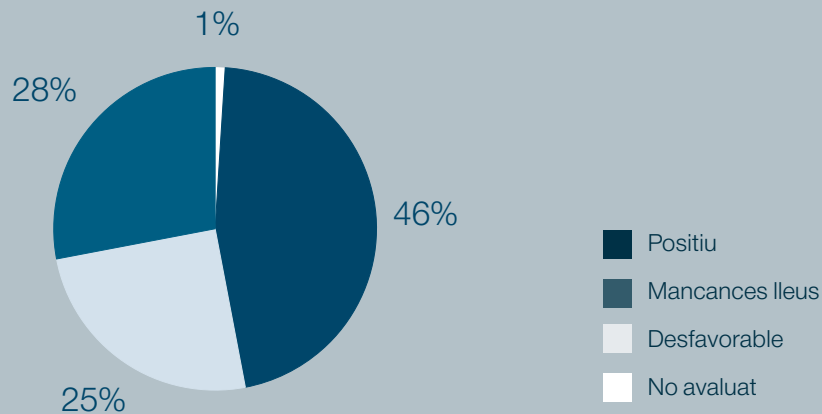

Es van presentar 212 propostes, amb la distribució per àrees de coneixement següent:

212 propostes de màster presentades

Els resultats quantitatius de l'avaluació van ser:

Durant la primera convocatòria es van detectar les dificultats següents:

- Es tractava d'un nou escenari amb un calendari molt ajustat que dificultava el desplegament metodològic i la preparació de les propostes.
- El nombre de propostes (212) era molt alt per al termini d'avaluació prefixat (35 dies).
- Les propostes de vegades estaven poc estructurades.
- L'avaluació de les propostes realitzada de forma independent per dos experts dificultava la valoració final.
- Les propostes de màsters interuniversitaris no es presentaven en un únic document (cada universitat participant presentava la seva versió).

Prenent en consideració aquestes dificultats es va creure adient realitzar una revisió crítica del procés. Aquesta es va encarregar a un expert de reconegut prestigi en matèria de qualitat universitària i membre de la Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya, Ton Vroeijenstijn, que va realitzar una anàlisi i un diagnòstic acurats amb totes les parts implicades, i va elaborar unes recomanacions d'actuació. Les recomanacions finals del procés van ser les següents:

1. Centrar l'avaluació a nivell de màster (interès de l'estudiant).
2. Diferenciar els àmbits d'anàlisi entre qüestions de programació universitària i legals i qualitat de la proposta.
3. Millorar la metodologia per redactar, valorar i avaluar les propostes de màsters.
4. Evidenciar la rellevància del màster:
  - Per què ho proposa la universitat?
  - Quines són les perspectives d'ocupabilitat dels graduats?
  - Quines són les particularitats del màster respecte d'altres màsters semblants oferts a Catalunya?
  - Quines són les perspectives de demanda?
5. Distingir més clarament els rols d'AQU Catalunya, la Direcció General d'Universitats i els experts avaluadors.
6. Passar d'una avaluació realitzada per dos experts de forma independent a una avaluació col·legiada per un grup d'experts (tres en subcomitès / de tres a set en comitès).
7. Emprar en la mesura que sigui possible experts externs al sistema universitari català.
8. Millorar la informació pública del procés, especialment a l'inici, quan les universitats preparen les propostes.

Segona convocatòria (2006), avaluació de propostes de màster per al curs 2007-2008

Elaboració de les propostes

Les propostes de màster i doctorat per a inici d'implantació el curs 2007-2008 han de contenir tota la informació necessària per justificar-ne l'adequació al Reial Decret 56/2005, de 21 de gener, amb les modificacions del Reial Decret 1509/2005, pels quals es regulen els estudis universitaris oficials de postgrau, així com per poder valorar-ne el grau d'adequació amb els criteris de programació universitària de Catalunya proposats a la DGU pel Consell Interuniversitari de Catalunya.

En les propostes es distingeixen dos grans apartats de contingut:

- **Dades generals, requisits legals i rellevància de la proposta:** inclouen els diferents aspectes que la DGU analitzarà per tal de poder valorar si la proposta s'ajusta a la normativa legal establerta i si la seva autorització està justificada en el context de la planificació territorial.
- **Rellevància i planificació acadèmica:** el seu contingut versa sobre aquells aspectes d'indole acadèmica que valorarà AQU Catalunya a través de comissions d'experts que establirà per a aquest fi.

DGU	AQU Catalunya	
Dades generals i legals	Justificació i viabilitat	Rellevància i planificació acadèmica

Per tal de facilitar tant l'elaboració de les propostes com la seva avaluació, s'ha elaborat una *Guia específica d'avaluació*, que s'ha confeccionat a partir dels criteris comuns acordats per la Red de Agencias de Calidad Universitaria (que inclou l'ANECA i totes les agències autonòmiques), així com els estàndards d'acreditació dels màsters, aprovats per la Comissió d'Avaluació de la Qualitat d'AQU Catalunya en motiu del projecte de proves pilot per a l'adaptació a l'Espai europeu d'educació superior. A banda, la guia ha introduït, a partir de l'experiència de la primera convocatòria, indicacions sobre com elaborar la informació requerida en cadascun dels apartats. Aquests documents es poden consultar al web d'AQU Catalunya.

- *Guia per a l'elaboració de la dimensió acadèmica de les propostes de màsters dels programes oficials de postgrau d'implantació el curs 2007-2008*
- *Protocol d'avaluació del títol proposat en el programa de postgrau. Curs 2007-2008*

El perfil dels experts d'avaluació

El procés d'avaluació de les propostes de nous ensenyaments de màster ha de partir d'una avaluació externa realitzada per experts. Els criteris de selecció d'experts han estat els mateixos que van ser aprovats per la Comissió Específica per a l'Avaluació de les Titulacions i Programes (ATP) d'AQU Catalunya per a la primera convocatòria i són els següents:

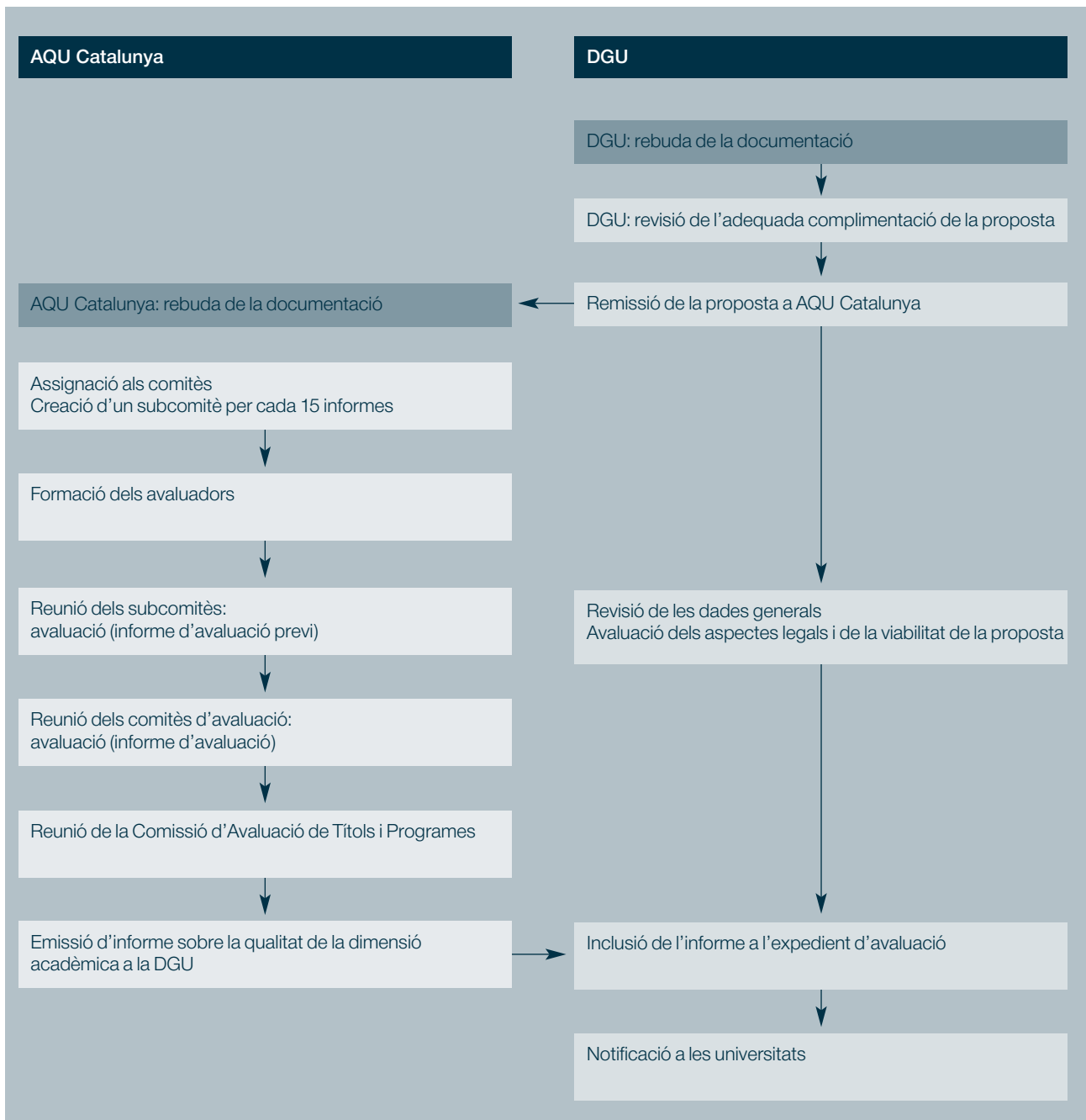
- Catedràtics/titulars d'universitat amb una llarga experiència en docència i recerca.
- Experts en les àrees de coneixement que s'avaluen.
- Coneixement de les característiques i reptes de l'EEES.

- Experiència en la gestió de plans d'estudi (coordinació, cap d'estudi, equip de govern de facultat o departament).
- Experiència en avaluació dins de les activitats d'AQU Catalunya.

El procés d'avaluació

Les fases del procés d'avaluació

El procés d'avaluació s'iniciarà un cop finalitzat el termini per a la presentació de les propostes de programes oficials de postgrau (15 d'octubre de 2006). L'esquema següent reflecteix les diferents fases del procés, a partir de la recepció de la documentació per la DGU.

Els comitès d'avaluació

L'ATP constituirà cinc comitès avaluadors específics encarregats de l'elaboració de les propostes d'informes d'avaluació que emetrà l'ATP i que aquesta trametrà a la DGU per tal que s'uneixin a l'expedient avaluatiu global. Aquests comitès d'avaluació s'estructuren en els àmbits següents:¹ Àmbit d'Humanitats (Lingüística, Filosofia i Història, Art), Àmbit de Ciències Socials (Economia, Dret, Polítiques i Sociologia, Comunicació, Psicologia i Esport, Educació), Àmbit de Ciències (Geologia i Medi Ambient, Física, Química), Àmbit de Salut (Vida i CTA, Medicina 1, Medicina 2) i Àmbit d'Enginyeria i Arquitectura (Construcció, TIC).

Cada comitè estarà format per tres membres, més el seu president, que serà un vocal de l'ATP. En cas que el comitè tingui més de quinze expedients (màsters) a avaluar, es poden generar subcomitès que estaran constituïts per un mínim també de tres membres.

Assignació de màsters als comitès

Un cop els expedients que contenen la sol·licitud i tota la documentació requerida estan complets, des d'AQU Catalunya s'assignen preliminarment a un àmbit d'especialització i, per tant, a un comitè en concret.

Cada comitè revisarà la documentació aportada i confirmarà o modificarà l'assignació. Un cop assignats, es procedeix, si escau, a la creació dels subcomitès en funció del nombre d'expedients a avaluar i tenint en compte els àmbits abans esmentats.

Avaluació dels màsters per part dels comitès

L'avaluació serà col·legida i en cap cas recaurà sobre avaluadors individuals. Els comitès d'avaluació han de redactar un informe d'avaluació seguint un protocol elaborat per fer-ho. Aquest informe serà elevat davant l'ATP, que serà qui emetrà l'informe d'avaluació final.

L'informe que emetrà AQU Catalunya sobre la qualitat de les propostes de màster, a través de l'ATP, tindrà tres resultats possibles:

- Favorable
- Condicionat a la millora de determinats aspectes²

- Desfavorable

Els criteris d'avaluació

Els criteris d'avaluació, pel que fa a la rellevància i la planificació acadèmica, de les quals AQU Catalunya és competent, són els següents:

- a) La presència de la informació o evidències corresponents als diferents apartats de la dimensió acadèmica de la proposta:
  1. El programa de formació: resultats esperats del màster
    - El perfil de formació
    - La justificació i els referents del perfil del títol
    - El perfil i els criteris d'accés al programa de formació
  2. El pla d'estudis: de l'estructura i la seqüència del currículum al pla docent
    - L'estructura i la seqüència curricular
    - L'enfocament del procés d'ensenyament-aprenentatge: l'activitat d'aprenentatge de l'estudiant
    - Els criteris de certificació i d'avaluació de la qualitat de la progressió acadèmica
    - L'organització acadèmica
  3. El professorat
    - El professorat
  4. Mecanismes de seguiment i d'assegurament de la qualitat
    - Gestió i supervisió de l'ensenyament
    - Gestió i suport en les activitats d'aprenentatge i la seva avaluació
    - Sistemes d'informació/reclamacions

¹ Aquests àmbits tenen en compte la naturalesa de les propostes de màster que s'havien previst a l'inici del procés; per tant, són susceptibles de ser adaptats en properes ocasions.

² La valoració de condicionat permet que els responsables de la proposta puguin aclarir o modificar alguns aspectes per tal que pugui ser reconsiderada abans de l'emissió de l'informe final per part d'AQU Catalunya.

- b) La presa en consideració dels estàndards de qualitat com a referent per a l'avaluació de la proposta:

Estàndard 1.1 **El perfil de formació**

La institució ha formulat clarament les competències específiques i transversals, és a dir, ha expressat què s'espera dels graduats en termes de coneixement, habilitats i actituds en relació amb la formació futura i els seus futurs rols professionals.

Estàndard 1.2 **La justificació i els referents del perfil**

La qualificació final que es pretén per a la titulació correspon a la descripció de la qualificació de post-graduat (màster) basada en requeriments fets per la disciplina acadèmica, la pràctica acadèmica internacional i, si escau, la pràctica rellevant en la perspectiva del camp professional.

La institució assegura que els seus títols són transportables en l'àmbit de l'espai universitari europeu.

Estàndard 1.3 **El perfil i els criteris d'accés al programa de formació**

Els criteris d'admissió i els requisits d'entrada estan clarament delimitats.

Estàndard 2.1 **L'estructura i la seqüència curricular**

La titulació ha traslladat els objectius al programa formatiu d'una manera adequada.

El programa ha d'incloure un grup coherent de cursos i activitats educatives que proveeixin d'una cobertura apropiada.

El programa ha d'incloure tant aspectes fonamentals com avançats relatius a les matèries, degudament actualitzades, incloses en el programa.

Els programes especifiquen els objectius i la distribució de l'activitat de l'estudiant en relació amb els ECTS.

Els programes especifiquen l'enfocament de l'ensenyament i la metodologia d'avaluació.

L'organització del programa ha d'afavorir que hi hagi un equilibri entre els aspectes teòrics i pràctics.

Estàndard 2.2 **L'enfocament del procés d'ensenyament-aprenentatge**

Els objectius de formació i les matèries que componen el programa, la concepció didàctica, els mètodes d'ensenyament emprats i la manera d'avaluar, reflecteixen la qualificació acadèmica i professional que atorga la titulació.

El programa ha d'incloure projectes o activitats estructurades en les quals els estudiants, treballant individualment o en equip, apliquen el que han après prèviament a la resolució de problemes específics.

La institució té establerta una política de convenis amb institucions i empreses per garantir, si escau, la realització de pràctiques professionalitzadores.

Un programa professionalitzador inclou pràctiques en empreses o institucions.

El programa de formació inclou un treball final integrador dels aprenentatges assolits.

Estàndard 2.3 **Els criteris de certificació i d'avaluació de la qualitat de la progressió acadèmica**

Tots els mètodes d'avaluació i els instruments emprats per determinar l'aprenentatge dels estudiants han de ser vàlids, consistents i coherents amb els objectius d'aprenentatge establerts pel programa.

Els criteris per avaluar el rendiment (els resultats) dels estudiants mitjançant l'ús d'un sistema de valoracions estan clarament establerts, són públics i entesos per estudiants i professorat.

Estàndard 3.1 **El professorat**

El professorat ha de tenir l'experiència i la formació docents adequades als objectius establerts pel programa. En el cas del postgrau, el professorat haurà d'estar involucrat en activitats de recerca.

El professorat ha de ser el suficient per cobrir adequadament les tasques d'impartir i avaluar les diferents matèries, la interacció professor-estudiant, les tutories, la gestió i les responsabilitats associades al funcionament del programa.

La institució ha de disposar de polítiques de selecció, formació, avaluació i promoció del seu professorat.

Estàndard 4.1 **Gestió i supervisió de l'ensenyament**

Hi ha un sistema d'assegurament de la qualitat vinculat a accions de seguiment i de millora en què participen els diferents agents implicats.

El sistema intern de qualitat ha de fer ús dels resultats de les experiències prèvies d'avaluació de la titulació.

La institució ha d'establir un mecanisme per a l'avaluació dels programes en el qual s'involucrin tots els agents, que supervisi la implantació del currículum i el progrés dels estudiants i que garanteixi que els problemes s'identifiquen i se solucionen.

El programa té establerts els mecanismes adients per registrar i certificar el progrés acadèmic dels estudiants (expedient acadèmic).

Estàndard 4.2 **Gestió i suport de les activitats d'aprenentatge**

Els resultats acadèmics s'analitzen de manera regular, tenint en compte les competències establertes, i els seus resultats s'utilitzen per millorar els processos d'aprenentatge i d'avaluació i associar-los amb estàndards d'aprenentatge.

El programa té establerts els mecanismes de concreció de les demandes de treball a l'estudiant tenint en compte el conjunt d'assignatures del període lectiu.

La institució ha de tenir un sistema de suport a l'estudiant. Especialment de tutoria personal, acadèmica i professional.

Estàndard 4.3 **Sistemes d'informació/recomanacions**

La institució té les eines adequades per recollir, analitzar i respondre sistemàticament a la informació obtinguda dels estudiants, graduats, professorat i ocupadors.

La institució ha de tenir un procediment per recollir, valorar i integrar els suggeriments i les reclamacions dels estudiants, i aprofitar la informació per millorar els processos d'aprenentatge.

Comunicació dels resultats

Un cop determinat el sentit de l'avaluació acadèmica, i havent tingut en compte els aclariments pel que fa a les propostes condicionades, el president de l'ATP elaborarà l'informe definitiu amb els resultats de l'avaluació i l'argumentació corresponent, i es trametrà a la DGU.

La DGU integrarà aquesta avaluació dins l'expedient del màster/doctorat corresponent i notificarà a les universitats el resultat del procés d'autorització.

AQU Catalunya preveu finalitzar tot el procés en un termini màxim a tres mesos des del lliurament de les propostes per part de la DGU a l'Agència.

Al·legacions

Les institucions/centres que no estan d'acord amb el sentit de l'avaluació de la dimensió acadèmica tenen un termini de quinze dies per argumentar la seva disconformitat amb l'avaluació.

L'ATP a través de les consultes que consideri pertinents revisarà la documentació rebuda i en els quinze dies següents emetrà l'informe definitiu i el trametrà a la DGU.

4 | MÀSTERS INTERUNIVERSITARIS A CATALUNYA

Sebastián Rodríguez Espinar, coordinador d'innovació i desenvolupament en matèria de qualitat d'AQU Catalunya

Introducció

L'objectiu d'aquesta presentació és oferir un marc de referència que faciliti, en vista de les dades de la primera experiència de màsters oficials a Catalunya, una reflexió conjunta que permeti aclarir una sèrie d'aspectes a fi d'aconseguir un millor ajustament i compliment de certs requeriments i especificacions en futures propostes.

En primer lloc, caldria preguntar-se sobre el perquè de les propostes conjuntes de màster. Sens dubte, el primer motiu rau en el fet que l'organització i la potenciació de programes de formació interuniversitaris i l'emissió de títols conjunts entre diverses universitats constitueix una de les accions més directament lligades a la consecució dels objectius de la Declaració de Bolonya. Així:

- Un títol conjunt representa en certa manera la màxima expressió de la dimensió europea d'uns estudis. En les aportacions que les diferents universitats participants introdueixin sempre apareixeran elements innovadors (en definitiva es fa un *benchmarking*).
- La mobilitat d'estudiants i professorat, bé a escala europea o simplement regional o nacional, en serà una conseqüència desitjada i immediata. Sens dubte l'increment de l'atractiu d'un sistema estarà relacionat amb la seva capacitat per oferir propostes formatives de caràcter interuniversitari. D'altra banda, la mobilitat intraeuropea queda molt més assegurada a través dels títols conjunts, si bé, i pel que fa a la dimensió estrictament acadèmica, n'hi haurà prou amb el reconeixement mutu de títols.

En segon lloc, els màsters interuniversitaris ofereixen una oportunitat per planificar de manera més racional i eficaç l'oferta educativa, ja que possibiliten, en el marc flexible de la seva autonomia, la posada en comú dels recursos humans i materials. En determinades àrees i universitats, assolir el grau de qualitat desitjat pot ser difícil, si no impossible, sense la col·laboració mútua.

Finalment, i més enllà de l'interès general que aquest tipus de propostes susciten o les facilitats i incentius que els governs estableixin, sembla raonable exigir que s'adoptin mecanismes adequats per garantir la qualitat d'aquest tipus de programes d'estudi. És evident que constitueixen un cas especial o, millor dit, diferent, però el simple fet de ser propostes interuniversitàries no comporta necessàriament que siguin valorades com a adequades.

No ens ha de venir de nou

Emprendre actuacions de caràcter interuniversitari, en aquest cas de propostes de màster, no ha de representar un problema per a les nostres universitats. Les polítiques precedents (en els seus diferents nivells de decisió) han afavorit *propostes conjuntes* en els diversos àmbits de l'acció universitària (recerca, ensenyament i serveis). D'altra banda, s'han donat experiències prèvies que han estat positives en propostes de programes de formació entre universitats catalanes, tant oficials (Dietètica i Nutrició o Enginyeria Geològica) com de títols propis (MBA, Erasmus Mundus...). Sembla que no hi ha cap més sortida que unir competitivitat i col·laboració entre universitats (*culture of jointness*) per fer fort el sistema universitari català. La seva fortalesa beneficiarà cada una de les institucions que el componen.

Les dades són eloqüents. Així, i pel que fa al programa Erasmus Mundus, en la convocatòria del 2006 es van aprovar 23 nous màsters (dels més de 150 presentats). En onze hi ha participació espanyola, amb cinc universitats catalanes implicades en set d'aquests màsters. En total la Comissió Europea ha aprovat 80 màsters des del curs 2004-2005, amb presència d'universitats espanyoles en 39 d'ells (el segon país en participació després de França).

És cert que, en el disseny de plans d'estudis conjunts i en l'oferta de títols conjunts o dobles, en general han pres més la iniciativa les universitats que no pas les autoritats educatives. Només en els darrers temps, amb motiu de la construcció de l'EEES, les autoritats responsables de l'educació superior a cada nació europea han començat a promoure aquest tipus de relacions entre universitats de diferents països, o entre les del mateix país, com ha estat el cas de les propostes de màsters a Catalunya.

Ara bé, no seria aconsellable adoptar decisions que es basessin en el simple seguiment de la directiva més o menys oficial. L'argumentació ha de ser més consistent i, com proposen Hoffmann i Crosier (2006),¹ seria molt convenient que en la primera fase per a una proposta de programa conjunt (*matchmaking*) es consideressin idees com ara:

- What do we want to do and why?
- What shall our joint programme focus upon?
- Who are «we»?
- Which universities will fit on our (virtual) campus?
- Which group(s) of students do we bear in mind when we think of our envisaged programme?
- What will be the benefits of such a joint initiative?
- How do students/institutions/employers/society benefit?
- What is new?
- Why is this idea unique?...²

No seria pertinent que un altre tipus de raons no explícites o transparents sustentessin decisions que no s'adiguessin amb la qualitat de les propostes.

Les propostes de màsters interuniversitaris a Catalunya (2006)

L'Ordre 18/4/06 (BOE 3-7-06) recull per a la Comunitat Autònoma de Catalunya 194 autoritzacions de màsters. D'aquests, 53 són interuniversitaris i corresponen a 96 autoritzacions. Pel que fa a l'àmbit geogràfic, en 25 màsters (63 autoritzacions) la proposta interuniversitària es fa només entre universitats catalanes, en 7 casos (11 autoritzacions) participen universitats de la resta de l'Estat espanyol i 21 dels màsters (22 autoritzacions) es fan amb universitats europees. El pes relatiu de cada universitat en l'oferta total de màsters a Catalunya, així com el pes de la proposta d'interuniversitaris en el total de cada universitat, queda recollit en la taula següent. Tret del cas de la UdL, es dona un equilibri (50%) entre universitats quant al pes dels interuniversitaris en la seva oferta total de màsters.

Autorització de màsters per al curs 2006-2007

Universitat	% total autoritzacions	% interuniversitaris	% inter/total UNIV.
UB	21,1	20,8	48,8
UAB	17,5	17,7	50
UPC	18,6	19,8	50
UPF	8,8	5,2	41,7
UdL	5,2	8,3	80
UdG	8,3	8,3	50
URV	12,4	14,6	58,3
URL	4,6	4,2	44,4
UOC	1,5	0	0
UVic	1	0	0
UIC	1	1	50

L'aposta a favor de propostes conjuntes: 96/194 = 49,5%

¹ HOFMANN, S.; CROSIER, D. «Institutional Guidelines for Quality Enhancement of Joint Programmes». A: *EUA Bologna Handbook: Making Bologna Work*. Eric Froment [ed.] et. al. Berlín: RAABE (cap. C 4.5-1, 30 p.), 2006.

² Què volem fer i per què?; en què s'hauria de centrar el nostre programa conjunt?; qui som «nosaltres»?; quines universitats s'adequaran al nostre campus (virtual)?; quin grup(s) d'estudiants tenim al pensament quan dissenyem el programa?; quins seran els beneficis d'aquesta iniciativa conjunta?; com se'n beneficien estudiants/institucions/empleats/la societat?; què té de nou?; què fa única aquesta idea?

Gairebé en dos de cada tres títols, el reconeixement d'aquests es fa dependre totalment de la legislació vigent a cada país, sense que s'hagi efectuat un pronunciament exprés en aquest aspecte. Això obliga a remetre's a la normativa en matèria de títols conjunts aprovada per cada estat membre de l'Espai europeu d'educació superior

Potser pot semblar excessiu el percentatge de propostes de caràcter conjunt, sobretot si es té en compte el contingut del que segueix a continuació. No només el nombre d'estudiants haurà de determinar la viabilitat d'una proposta, sinó també el fet que aquesta compleixi els requisits o especificacions d'una proposta conjunta.

Assegurament de la qualitat de les propostes

Sense entrar en les possibles i reals discrepàncies entre les valoracions sobre la qualitat intrínseca de les propostes i les decisions d'autorització adoptades, sí que cal assenyalar que han aparegut una sèrie d'indefinicions i inadequacions en relació amb aspectes com ara:

- Registre i expedició del títol (segons sigui títol únic o conjunt)
- Tramitació dels expedients dels estudiants
- Admissió d'estudiants (criteris conjunts vs. selecció única o múltiple)
- Estructura del Pla d'estudis (comunalitat i especificitat)
- Mobilitat d'estudiants i professorat
- Conveni interuniversitari

L'estudi realitzat per Bayod *et al.* (2004)³ sobre 50 màsters de la primera convocatòria d'Erasmus Mundus va posar de manifest:

■ Quant a la naturalesa del títol atorgat

En poc més d'una tercera part dels màsters la titulació rebuda respon a les característiques d'una titulació conjunta avalada per les institucions que integren el consorci. En un percentatge semblant, ens trobem davant de títols múltiples, en els quals l'alumne rep un títol de cada universitat del consorci visitada.

■ Quant al reconeixement del títol o títols

Gairebé en dos de cada tres títols, el reconeixement d'aquests es fa dependre totalment de la legislació vigent a cada país, sense que s'hagi efectuat un pronunciament exprés en aquest aspecte. Això obliga a remetre's a la normativa en matèria de títols conjunts aprovada per cada estat membre de l'Espai europeu d'educació superior.

L'informe d'avaluació transnacional de màsters del programa Erasmus Mundus (Projecte TEEP II),⁴ que va centrar-se en tres dimensions específiques —organització i gestió del programa (conjunt), planificació acadèmica i mecanismes d'assegurament de la qualitat—, posa de manifest alguns aspectes que requereixen una especial atenció:

- El correcte funcionament d'un programa conjunt (PC) exigeix nous instruments de gestió interuniversitaris, com també de coordinació estrictament acadèmica, que assegurin que es prenen les decisions correctes.
- La implantació de TIC (*teaching and learning on-line*) apareix com un requisit gairebé imprescindible, però no exclusiu.

³ BAYOD, J. M.; PAGANI, R.; GONZÁLEZ, J.; CASTRO, G.; HAWKINS, J. M. *Estudio sobre la viabilidad y el control de calidad de títulos universitarios conjuntos*. Programa de Estudios y Análisis. Dirección General de Universidades del Ministerio de Educación y Ciencia, 2004.

⁴ Informe TEEP II.

- La política lingüística del programa cobra especial rellevància en el cas de PC multilingües.
- L'*ocupabilitat* dels titulats adquireix la perspectiva plural associada als seus àmbits d'origen.
- La sostenibilitat econòmica del PC és una qüestió d'especial rellevància.
- El disseny i el desenvolupament del PC constitueix una font d'aprenentatge i *benchmarking* per a tots els agents implicats, però requereix:
  - Un considerable treball i esforç addicionals per a tots els implicats.
  - Basar la cooperació en els principis de transparència i honestedat.
  - Una intensa comunicació intra i inter institucions.
  - Generar un sentiment de propietat/pertinença comuna del PC.
  - Compartir valors acadèmics / principis de qualitat.
  - Assumir la responsabilitat conjunta en l'assoliment dels objectius del PC.
  - Tenir establerts amb tota claredat els requisits legals i administratius que cal complir.

La proposta d'un programa conjunt no representa només la proposta d'un pla de formació (pla d'estudis) innovador, sinó d'un tipus de disseny que justifiqui que els estudiants han de moure's d'una institució a una altra.

Ja l'estudi realitzat per l'European University Association (EUA), i finalitzat el gener del 2004,⁵ dins del programa Sòcrates (en el qual es van analitzar onze plans d'estudi elaborats per tres o més institucions), va posar de manifest l'especial problemàtica de l'avaluació de la qualitat universitària:

- Manquen models clars i experimentats sobre com mesurar externament el valor afegit que suposen els títols conjunts (i les seves variants), per la qual cosa caldrà introduir nous criteris i indicadors.
- Calen aquests indicadors per garantir que els futurs alumnes estan adequadament informats sobre què poden esperar d'un determinat títol o pla conjunt.

- Les acreditacions nacionals europees han de ser prou compatibles entre elles com per evitar les contradiccions que es donen actualment. Altrament, un programa internacional es veurà obligat a optar entre condicions que no poden complir-se simultàniament.
- El *suplement al títol* hauria de poder recollir amb claredat els elements constitutius d'un títol conjunt, d'un títol doble (amb referències creuades entre suplementes), d'un pla d'estudis conjunt i d'un pla d'estudis que pertanyi a un determinat marc comú europeu.

Una necessitat: l'aclariment conceptual i terminològic

De les referències ressenyades i de la pròpia experiència d'avaluació prèvia de les propostes duta a terme per AQU Catalunya, s'ha posat de manifest la necessitat d'aclarir la naturalesa i l'abast d'una proposta de màster interuniversitari. Així, és relativament freqüent que la terminologia utilitzada no permeti distingir clarament, per exemple, entre l'existència d'un **pla d'estudis conjunt**, elaborat per dues universitats i en el qual cada una d'aquestes atorga un títol independent, i l'existència d'un **títol conjunt** de les mateixes universitats, que implica l'emissió d'un únic document a cada alumne signat per totes dues universitats.

Per tant, resulta convenient, i creiem que de gran utilitat, seguir les recomanacions de l'estudi ja citat de Bayod *et al.* (2004) d'establir la definició o descripció d'una sèrie de termes bàsics i tipologies de possibles propostes que recullin les diverses realitats sense barrejar-les indegudament. A continuació se sintetitzen les propostes d'aquest estudi.

■ Estudi simultani de diverses titulacions

El que cursa un alumne quan escull seguir alhora diversos plans d'estudis diferents, a la mateixa universitat o en universitats diferents, actuant totalment pel seu compte i sota la seva única responsabilitat. En aquest cas no ha calgut que les universitats possessin en comú prèviament cap característica dels seus plans d'estudis.

■ Pla d'estudis combinat o pla d'estudis doble

La seva creació és fruit de l'adaptació (tècnica, no substancial) de diversos plans d'estudis preexistents en una o diverses universitats. En qualsevol cas, un pla d'estudis combinat donarà lloc a diversos títols, expedits per la o les universitats participants. S'observa aquí una distinció entre:

⁵ Document complet a: www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Joint_Masters_report.1087219975578.pdf

Document complet a: www.eua.be/eua/jsp/en/upload/Survey_Master_Joint_degrees_en.1068806054837.pdf

a) Pla d'estudis que combina diverses disciplines. En aquest cas el més freqüent és que sigui ofert per una sola universitat, que d'aquesta manera facilita als seus millors alumnes l'obtenció de diversos títols en un temps inferior que el que necessitarien si fessin simultàniament els estudis.

b) Pla d'estudis combinat entre diverses universitats i referit a una sola disciplina. En aquest cas el més freqüent és que siguin universitats de diversos països les que, mitjançant la combinació d'alguns dels seus plans d'estudis, possibiliten l'obtenció d'un segon títol que té el valor afegit de respondre a una altra realitat nacional o lingüística. Els alumnes cursen estudis a totes dues universitats, que reconeixen de manera automàtica les matèries cursades per l'alumne a l'altra, d'acord amb la programació que han establert ambdues institucions en un conveni.

■ Pla d'estudis amb un marc comú

Es dona aquesta situació quan diversos plans d'estudis, de la mateixa disciplina o de disciplines diferents, responen a un esquema semblant que fa possible un alt grau d'intercanvi entre ells, tant en l'oferta docent com en les passarel·les per als estudiants. Quan això succeeix, es facilita el transvasament d'alumnes entre els plans i la col·laboració en recursos docents. Un cas freqüent és el de plans que depenen de la mateixa legislació i han d'adaptar-se als mateixos esquemes establerts per l'autoritat educativa, en particular pel que fa a tot allò relatiu al control de qualitat.

Sense necessitat de reunir totes les característiques dels plans d'estudis conjunts, donen lloc a títols que són reconeguts mútuament de manera automàtica.

■ Pla d'estudis conjunt o pla d'estudis integrat

Es tracta d'un pla d'estudis dissenyat de manera conjunta per dues o més universitats; amb una estructura específica que pot diferir de la corresponent als plans d'estudis individuals que ofereix cada una de les universitats; amb procediments d'admissió i avaluació dels alumnes degudament coordinats entre les universitats; que és fruit d'una intensa voluntat de cooperació acadèmica entre les universitats que s'han posat d'acord per a l'elaboració del pla; que dona lloc a un reconeixement automàtic dels títols entre les universitats participants.

Pot oferir una sèrie de matèries opcionals, com qualsevol altre pla d'estudis, i és possible que algunes d'aquestes matèries només puguin cursar-se en determinades universitats. A part de les opcions curriculars, cada alumne pot cursar el pla en qualsevol de les universitats sense necessitat de traslladar-se a cap altra.

El fet que doni lloc o no a un títol conjunt o a més d'un títol simple (és a dir, diversos títols atorgats cadascun d'ells per una sola universitat) estarà en funció dels acords assolits entre les universitats en elaborar el pla d'estudis conjunt i de la normativa aplicable.

■ Títol doble (o múltiple)

No és en realitat un títol, sinó dos (o més de dos) títols que un alumne obté com a resultat d'haver cursat un pla d'estudis combinat o un pla d'estudis conjunt. En cas que siguin diverses les universitats implicades, acostuma a ser necessari un acord previ entre aquestes.

■ Títol conjunt

És un títol universitari obtingut després d'haver cursat un pla d'estudis conjunt, expedit en un sol document i signat per dues o més universitats (o pels organismes legalment reconeguts per fer-ho) d'un mateix país o de països diferents. Per obtenir un títol conjunt un alumne hauria d'haver cursat una part substancial del programa en cada una de les universitats signants del títol.

Seria desitjable que el títol conjunt tingués caràcter oficial a tots els països de les universitats que el signen, però actualment, en la majoria dels casos, el títol conjunt atorgat no disposa de reconeixement oficial. Seria també desitjable, a fi d'assegurar una bona integració del pla d'estudis que suporta el títol conjunt, que hi hagués mobilitat dels professors entre les universitats participants, o fins i tot que una part del pla d'estudis s'impartís conjuntament.

Per a la gestió correcta d'un títol conjunt resulta força convenient que els procediments administratius de les universitats hagin estat oportunitament harmonitzats.

■ Titulació doble / titulació conjunta

Caldria referir-se sempre a *títol doble* o a *títol conjunt*, respectivament. La paraula *titulació* pot tenir en aquest context un sentit ambigu, ja que entre les seves accepcions convencionals n'hi ha que són properes a *pla d'estudis* («cursar una titulació», «alumne d'una titulació») i en altres ocasions s'utilitza com a sinònim de *títol* («es requereix titulació universitària»). Una de les accepcions es refereix al procés d'obtenció d'un títol acadèmic i l'altra al títol pròpiament dit. En el llenguatge comú és més corrent aquesta segona accepció.

De tota manera, i atès que convé distingir clarament entre pla d'estudis conjunt i títol conjunt, caldria restringir l'ús de la paraula *titulació* quan es tracti de plans o de títols conjunts a fi d'evitar confusions.

TAULA RODONA: COORDINACIÓ ENTRE LES AGÈNCIES ESPANYOLES PER A L'ACREDITACIÓ DE MÀSTERS

- 5 *Resultados e impacto de la Memoria justificativa para la implantación de programas oficiales de posgrado de la REACU. Curso 2006-2007*
- 6 *La coordinació entre les agències en el procés d'avaluació prèvia dels estudis de postgrau*
- 7 *La interacción entre las decisiones conjuntas de las agencias de evaluación de la calidad y de las autoridades educativas*
- 8 *Coordinación entre las agencias españolas para la acreditación de los másteres: el caso de los másteres interuniversitarios*

5 | RESULTADOS E IMPACTO DE LA MEMORIA JUSTIFICATIVA PARA LA IMPLANTACIÓN DE PROGRAMAS OFICIALES DE POSGRADO DE LA REACU. CURSO 2006-2007

Néstor V. Torres Darias, director de l'Agencia Canaria de Evaluación de la Calidad y Acreditación Universitaria (ACECAU) i Verónica Rodríguez Rodríguez, tècnica de l'ACECAU

Las cuestiones relativas a la aprobación e implantación en España de los nuevos títulos de máster y doctorado, agrupados o no en programas oficiales de posgrado (POP), así como su desarrollo, han ocupado y ocupan un lugar destacado dentro de la agenda de la Red Española de Agencias de Evaluación de la Calidad Universitaria (REACU). En este informe se analizan seis aspectos relativos a este proceso a lo largo de 2005 y 2006, a saber: la presentación de propuestas de implantación de POP por parte de las universidades; la evaluación ex ante, o no, de esas propuestas a cargo de las agencias de evaluación; la aprobación de la implantación por parte de las distintas comunidades autónomas; la implantación efectiva de los POP en el curso 2006-2007; el proceso seguido para su implantación a lo largo de 2005 (sin precedentes en el sistema universitario español), y finalmente los efectos que sobre dicho proceso ha tenido la Memoria justificativa para la implantación de programas oficiales de posgrados de 2005 de la REACU (Memoria REACU 2005).

En la primera parte, se presenta la panorámica general del conjunto de propuestas de POP, cuya implantación fue aprobada por las distintas comunidades autónomas y el Ministerio de Educación y Ciencia (MEC). Se prestará especial atención a los procesos de evaluación seguidos en cada uno de los casos y se distinguirán dos escenarios: el de las comunidades autónomas en las que no se realizó una evaluación externa *ex ante* y el de aquellas en las que sí se llevó a cabo dicha evaluación. En la segunda parte, tras presentar el número y tipo de posgrados evaluados de acuerdo con el modelo de la Memoria REACU en cada una de las comunidades autónomas, se describirá la influencia y los efectos que su aplicación ha tenido en los procesos de evaluación *ex ante*. Finalmente, y a modo de valoración final, se esbozará la situación que se observa en el presente curso una vez iniciada la implantación de los posgrados en las distintas universidades y el escenario que se vislumbra en relación con los mismos procesos para el curso 2007-2008.

Datos globales de aprobación de propuestas de implantación de programas oficiales de posgrado

Introducción

Los estudios oficiales de posgrado tienen como finalidad la especialización del estudiante en su formación académica, profesional o investigadora. Se articulan en POP, conducentes a la obtención de los títulos oficiales de máster y doctor, por lo que comprenden el segundo y el tercer ciclo del sistema español de educación universitaria. La relación de POP se publicó en la Resolución de 22 de junio de 2006 de la Secretaría General del Consejo de Coordinación Universitaria; en ella se refleja la relación de los títulos cuya implantación fue autorizada por las comunidades autónomas correspondientes (Resolución CCU 22 de junio 2006). Dicha relación incluye los títulos de posgrado, tanto másteres como doctorados, en los que se podrán matricular los licenciados e ingenieros en el curso 2006-2007.

Las comunidades autónomas y sus programas oficiales de posgrado

De acuerdo con nuestras indagaciones, las comunidades autónomas españolas han aprobado la implantación de **623 POP, que comprenden aproximadamente 1.372 títulos oficiales de postgrado entre másteres y doctorados**. En este punto conviene advertir que esta cifra sólo puede ser aproximada debido a razones diversas. En primer lugar, se ha observado que en varios casos la Administración ha aprobado la implantación de títulos oficiales que previamente no habían sido evaluados por ninguna agencia de calidad. Esto conlleva que los datos que las agencias de evaluación han aportado para este estudio no se correspondan con los que ha proporcionado la Administración (Resolución del Consejo de Coordinación Universitaria de 22 de junio). Otra causa de imprecisión que imposibilita un cálculo exacto es la ambigüedad que existe a la hora de clasificar un máster como interuniversitario y los efectos que esto acarrea. Así, en la citada Resolución de 22 de junio se emplean expresiones diversas para referirse a ellos, tales como «máster europeo en...», «máster interuniversitario en...», «máster Erasmus Mundus en...», además de otras de este tipo: «La Universidad... participa en el máster... perteneciente al programa oficial de..., solicitado por la Universidad...». Esto siembra confusión a la hora de realizar el cómputo de posgrados en cada una de las comunidades autónomas y, por tanto, en el cómputo total.

En lo que se refiere a la distribución de propuestas de posgrados oficiales por universidades, las **universidades privadas** han propuesto aproximadamente **101 POP** diferentes, que incluyen **175 títulos de máster y 49 doctorados**. Por su parte, las **universidades públicas** han propuesto aproximadamente **522 POP** diferentes, que incluyen **771 títulos de máster y 377 doctorados**. De los doctorados propuestos la gran mayoría provienen de programas de doctorado con mención de calidad otorgada por el MEC. Esto sugiere que los terceros ciclos avalados por esta mención de calidad han sido el origen mayoritario de los actuales doctorados y han sido aprovechados para el reconocimiento oficial que supone la implantación del proceso de Bolonia.

Evaluación ex ante de las propuestas de implantación de POP

La evaluación *ex ante* se puede definir como el acto mediante el cual un organismo externo a la universidad reconoce que la propuesta de POP satisface unos requisitos mínimos establecidos y cumple con las exigencias mínimas de calidad.

En relación con los procesos de evaluación de las propuestas de implantación de posgrados seguidos en las distintas comunidades autónomas, se distinguen dos grupos:

- 1. Aprobación de la implantación sin evaluación previa.** Once comunidades autónomas no encargaron ninguna evaluación externa *ex ante* a alguna agencia de evaluación. Fueron Andalucía, Aragón, Canarias, Cantabria, Castilla-La Mancha, Extremadura, Madrid, Murcia, Navarra y el País Vasco.
- 2. Aprobación de la implantación con evaluación previa.** En este grupo se encuentran seis comunidades autónomas que encomendaron esa evaluación a las agencias de evaluación autonómicas o a la ANECA. Es el caso de Asturias, Castilla y León, Cataluña, Galicia, Baleares y la Comunidad Valenciana. También realizaron esta evaluación externa previa la UNED y la Universidad Internacional Menéndez Pelayo.

Tabla 1. Propuestas de implantación de posgrados aprobadas en la comunidad autónoma sin evaluación previa

Comunidad autónoma	Solicitudes	
	Máster	Doctorado
Andalucía	89	89
Aragón	14	7
Canarias	3	3
Cantabria	6	5
Castilla-La Mancha	3	3
Extremadura	8	1
Madrid	249	116
Murcia	28	12
Navarra	37	18
País Vasco	72	22
La Rioja	0	0
Totales		785

Impacto de la memoria justificativa para la implantación de POP de la REACU

La REACU, formada por las agencias españolas de calidad autonómicas y la ANECA, acordó en septiembre de 2005 unos criterios y aspectos comunes a tener en cuenta en los procesos de evaluación y autorización de solicitudes de programas y títulos oficiales de posgrado. Este acuerdo se plasmó en el documento *Memoria justificativa para la solicitud de programas y títulos oficiales de posgrado* (Memoria REACU 2005), que comprende dos grandes bloques de contenidos:

- **Requisitos legales y viabilidad de las propuestas.** En este apartado se incluyen los diferentes aspectos que la Administración educativa de la comunidad autónoma correspondiente habrá de analizar con objeto de evaluar si la propuesta se ajusta a la normativa legal establecida y si su autorización está justificada en el contexto de la planificación territorial.
- **Relevancia y planificación académica.** El contenido de este apartado versa sobre aquellos aspectos de exclusiva índole académica que deben valorar las agencias de calidad. Este bloque se configura como la memoria académica de cada uno de los títulos propuestos dentro de un programa.

En la mayoría de los casos, las comunidades autónomas en las que se llevó a cabo la evaluación externa de las propuestas, previa a la aprobación de su implantación a cargo de los gobiernos autónomos correspondientes, utilizaron como base para esa evaluación la Memoria REACU 2005. Este fue el caso de Castilla y León, cuya evaluación fue realizada por la Agencia de Calidad del Sistema Universitario de Castilla y León (ACSUCYL); Cataluña, que delegó la evaluación de sus solicitudes en la Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya); Galicia, que recurrió a su agencia autonómica: Axencia para a Calidade do Sistema Universitario de Galicia (ACSUG); Baleares, que elevó las propuestas a la Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (AQUIB), y la Comunidad Valenciana, cuya evaluación fue realizada por la Comisión Valenciana de Acreditación y Evaluación de la Calidad (CVAEC). La ANECA también realizó esta evaluación externa previa basándose en la Memoria REACU en el caso de las propuestas que le fueron remitidas por la UNED y la Universidad Internacional Menéndez Pelayo.

Por el contrario, en las evaluaciones externas previas que realizó la agencia valenciana (CVAEC) y las que llevó a cabo la ANECA para la Universidad de Oviedo (154 solicitudes) no se utilizó la Memoria REACU 2005, sino que se utilizaron criterios propios establecidos por la comunidad autónoma, si bien esos criterios se asemejan a los que establece la Memoria REACU.

En total, basándose en la Memoria REACU 2005 se evaluaron 351 solicitudes de implantación de másteres y doctorados frente a 785 solicitudes (509 másteres y 276 doctorados) que no fueron evaluadas. A continuación, se desglosan los resultados de las evaluaciones realizadas por cada una de las agencias de evaluación.

No obstante, es preciso advertir que la información que se expone en este apartado se ha obtenido a partir de la información aportada por las distintas agencias de evaluación de las comunidades autónomas y la ANECA. Los datos sobre el número de posgrados aprobados en cada una de ellas no coinciden en algunos casos con la información que se ofrece en el primer apartado de este informe (basada en la Resolución de 22 de junio). Esta discrepancia es atribuible al hecho de que, tal como se ha comentado antes, la Administración en unos casos aprobó la implantación de posgrados que fueron evaluados negativamente por la agencias o que no fueron evaluados. A estas causas de indeterminación hay que añadir las derivadas de la ambigüedad de la definición de los posgrados interuniversitarios cuando estos se refieren a universidades de distintas comunidades autónomas.

Tabla 2. Resultados de las evaluaciones de las agencias

Agencia	¿Modelo REACU?	N.º de solicitudes		Favorables		Desfavorables		No evaluados		Implantados (favorables)	
		Máster	Doctor	N.º	%	N.º	%	N.º	%	N.º	%
ACSUCYL	Sí	95	0	50	52,6	37	38,9	8	8,4	50	100
AQU Catalunya	Sí		212	155	73,1	54	25,4	3	1,4	177	114 ⁴
CVAEC	No ¹		147	99	67,3	48	32,6	0	0	114	115 ⁴
ACSUG	Sí	22	0	22	100	0	0	0	0	22	100
AQUIB	Sí	11		7	63,6	4	36,3	0	0	7	100
ANECA	No ²		7	*	*	*	*			5	71
ANECA	Sí ³	9	2	*	*	*	*			7	87,5
Totales		505		333	66	143	28,3	11	2,2	382	114,7

* La ANECA no emitió informes favorables o desfavorables, sino una valoración en términos de fortalezas y debilidades. Sus resultados no se suman a los porcentajes totales de «favorables, desfavorables y no evaluados».

¹ En su lugar se aplicaron los criterios de la Orden de 15 de septiembre de 2005, similares a los de la Memoria REACU 2005.

² La Comunidad Autónoma de Asturias estableció criterios propios, similares al modelo REACU.

³ Aplicada a las propuestas de la UNED y la Universidad Menéndez Pelayo.

⁴ El número de posgrados implantados es superior al de solicitudes informadas favorablemente, en función de otros criterios establecidos por las correspondientes comunidades autónomas.

Valoración global

Como podemos comprobar, la Memoria REACU 2005 fue utilizada por cinco comunidades autónomas y dos universidades de adscripción estatal (ANECA). Se empleó la Memoria REACU 2005 para la evaluación de un total de 351 solicitudes entre títulos de máster y doctor. Y, dado que el resto no fue evaluado, en la totalidad de las evaluadas se corresponde con el 27,5% del total.

La agencia que más evaluaciones cursó fue AQU Catalunya, con 212 solicitudes, seguida de ACSUCYL, con 90. La agencia que menos evaluaciones realizó fue la ANECA. En todos los casos, el porcentaje de solicitudes evaluadas favorablemente fue superior al 50%. En este sentido, destacamos el 100% de informes favorables de ACSUG, el 73,1% de AQU Catalunya y el 87,5% de la ANECA frente al 52,7% de informes favorables de ACSUCYL.

En cuanto a la implantación de solicitudes previamente evaluadas, en la mayoría de las comunidades en las que las agencias realizaron la evaluación, se aprobó la implantación del 100% de las solicitudes favorables (Castilla y León, Galicia y Baleares). En el caso de Cataluña, aunque su porcentaje de solicitudes favorables fue del 73,1%, se implantaron algunas propuestas que no fueron evaluadas favorablemente, en atención a criterios no establecidos en el modelo de la Memoria REACU 2005. Es el caso también de la Comunidad Valenciana.

Tabla 3. Comparación de propuestas de implantación con y sin evaluación previa

Solicitudes	Total								
	N.º	%							
No evaluadas	785	60,8							
Evaluadas	505	39,2	Total		Favorables		Implantadas		
			N.º	% ¹	N.º	% ²	N.º	% ³	
			Modelo REACU	351	69,5	234	70,2	263	68,8
			Otros modelos	154	30,5	99	29,7	119	31,1
			Total	505		333		382	
Totales	1.290	100							

¹ Porcentaje con respecto al total de solicitudes evaluadas (505)

² Porcentaje con respecto al total de solicitudes evaluadas favorablemente (333)

³ Porcentaje con respecto al total de solicitudes evaluadas e implantadas (382)

Conclusiones

1. A la vista de los datos presentados, podemos concluir que la Memoria REACU 2005 ha desempeñado un papel relevante en el proceso de implantación por primera vez de POP en España durante el curso 2006-2007. Frente a once comunidades autónomas en las que no se utilizó, fue empleada en las evaluaciones de las propuestas presentadas en cinco comunidades autónomas y dos universidades, y ha influido en las evaluaciones realizadas en otras dos (Asturias y Valencia). Del total de posgrados propuestos en todo el territorio nacional, el **27,5% fue evaluado utilizando la Memoria REACU 2005**. Esta tendencia se extiende ya a aquellas comunidades autónomas que en el 2005 no realizaron tales evaluaciones previas. Es el caso de Castilla-La Mancha, Aragón y el País Vasco, que han creado recientemente sus agencias y que para el próximo curso delegarán en ellas las evaluaciones externas de sus propuestas de posgrados; o el caso de Canarias, que ya ha delega-

do en la ACECAU estas tareas. En todos estos casos se prevé que utilicen la nueva versión de la Memoria REACU 2006, desarrollada recientemente sobre la base de las experiencias acumuladas a partir de su aplicación.

2. Todo el proceso, que ha culminado en la implantación por primera vez de varios centenares de títulos de posgrado, se ha visto influido y beneficiado por la Memoria REACU 2005: este instrumento **ha permitido la evaluación, con criterios estandarizados internacionalmente y sobre aspectos comunes y suficientes, de un número significativo de propuestas, lo que ha dotado al sistema universitario español de un grado de armonización que sin duda contribuirá a su calidad global.**

3. Las universidades consultadas durante la realización de este estudio mayoritariamente consideran **conveniente** y **necesaria** la evaluación externa y previa a la implantación de las propuestas. La evaluación externa realizada por expertos independientes, a través del informe de los evaluadores, suministra a los actores implicados una visión objetiva que sirve de contraste a la propia autoevaluación. Este informe les permite conocer de forma precisa el nivel de calidad de su propuesta y sus principales áreas de mejora.
4. Se constata la necesidad de una **definición precisa de máster interuniversitario**. La ambigüedad actual complica el proceso de evaluación previa e impide alcanzar una imagen precisa en términos cuantitativos de la oferta vigente de POP.
5. Finalmente, el impacto de las memorias REACU se podrá valorar completamente con nuevos estudios en los que se analicen los resultados en términos de calidad de los posgrados implantados y del éxito de los mismos en el proceso de acreditación.

Agradecimientos

Los autores de este informe quieren manifestar su agradecimiento a todas las agencias autonómicas y a las numerosas universidades consultadas durante la realización del mismo.

6 | LA COORDINACIÓ ENTRE LES AGÈNCIES EN EL PROCÉS D'AVALUACIÓ PRÈVIA DELS ESTUDIS DE POSTGRAU

Pilar Roca Morey, directora de l'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (AQUIB)

La col·laboració entre les agències de qualitat

L'entrada en vigor del Reial decret 56/2005, de 21 de gener, pel qual es regulen els estudis universitaris oficials de postgrau, va suposar per a les agències de qualitat universitària l'assumpció de noves tasques en l'àmbit de l'avaluació. En efecte, l'article 5 d'aquest Reial decret disposa que «la implantació dels programes oficials de postgrau requereix els informes previs favorables de la comunitat autònoma corresponent i del Consell de Coordinació Universitària». Aquesta previsió normativa ha tingut un grau diferent de compliment a les diverses comunitats autònomes, d'acord amb la interpretació que li va conferir cada Administració autonòmica. Així, tal com ha assenyalat el meu company de taula, el doctor Néstor Torres, a onze comunitats autònomes¹ no es va fer una avaluació prèvia de caràcter extern a càrrec d'una agència de qualitat, bé perquè es van aprovar tots els títols que van proposar les universitats. Tot i així, la resta de comunitats autònomes² de l'Estat sí que van encomanar les tasques d'avaluació prèvia a una agència de qualitat.

En aquest context, els responsables de totes les agències de qualitat, tant la nacional com les d'àmbit autonòmic, ens vam plantejar la necessitat d'unir els nostres esforços amb l'objectiu d'elaborar un document que recollís els mínims necessaris perquè tots els organismes avaluadors desenvolupessin, de manera similar, els programes d'avaluació ex ante dels títols de postgrau proposats per les universitats.

Aquest acord es va concretar a Santiago de Compostel·la, durant els primers dies del mes de maig de 2005, en ocasió de la celebració del Saló Monogràfic de l'Educació Superior, i, a tots els efectes, es pot considerar la baula final que va conduir a la creació definitiva de la Red Española de Agencias de Calidad Universitaria (REACU), que va tenir lloc el gener de 2006.

La Memòria REACU

La intensa col·laboració i el treball desenvolupats pels responsables i els tècnics de les agències, juntament amb l'assessorament —mai prou agraït— del doctor Pedro Chacón i el doctor Sebastián Rodríguez Espinar, van fructificar en un acord sobre la redacció d'un document, la *Propuesta de Memoria Justificativa para la presentación y aprobación de solicitudes de programas oficiales de posgrado* (coneguda com a Memòria REACU), que es va fer pública el mes de setembre de 2005 a Granada. Aquest document de referència va ser elaborat per les agències que, en aquell moment, desenvolupaven les seves activitats: Agencia Andaluza de Calidad y Acreditación Universitaria (AGAE), Agencia de Calidad, Acreditación y Prospectiva de las Universidades de Madrid (ACAP), Agencia de Calidad del Sistema Universitario de Castilla y León (ACSUCYL), Axencia para a Calidade do Sistema Universitario de Galicia (ACSUG), Agencia Nacional de Evaluación de la Calidad y Acreditación (ANECA), Agencia Canaria de Evaluación de la Calidad y Acreditación Universitaria (ACECAU), Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari de Catalunya (AQU Catalunya), Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (AQUIB) i Comisión Valenciana de Acreditación y Evaluación de la Calidad Universitaria (CVAEC).

¹ Andalusia, Aragó, Canàries, Cantàbria, Castella-la Manxa, Extremadura, Madrid, Múrcia, Navarra i el País Basc.

² Astúries, Castella i Lleó, Catalunya, Galícia, les Illes Balears i la Comunitat Valenciana. També van fer aquesta avaluació externa prèvia la Universitat Internacional Menéndez Pelayo i la UNED, a través de l'ANECA.

El Decret 18/2006, de 3 de març, va autoritzar la implantació d'onze dels catorze títols proposats per la Universitat de les Illes Balears. En aquest sentit, la connexió entre l'avaluació duta a terme per l'AQUIB i l'aprovació de l'Administració educativa autonòmica va ser del cent per cent

Amb la Memòria REACU, les agències de qualitat ens vam dotar d'un instrument vàlid per desenvolupar, amb les garanties suficients, un procés d'avaluació prèvia de les propostes d'estudis oficials de postgrau i —el que al meu parer és més important— d'un mecanisme elaborat i aprovat per tots els organismes avaluadors. Això va significar oferir al conjunt del sistema universitari una imatge de cohesió i harmonització reclamada en moltes ocasions.

La Memòria REACU persegueix un objectiu triple:

- Proporcionar a les universitats un instrument útil per a l'elaboració de les propostes d'aprovació d'estudis oficials de postgrau, d'acord amb el que preveu el Reial decret 56/2005, de 21 de gener, pel qual es regulen els estudis universitaris oficials de postgrau
- Definir els objectius sobre els quals, en coherència amb criteris d'acreditació de la qualitat, s'hauria de fonamentar l'emissió d'informes previs a l'autorització d'implantació d'aquests ensenyaments
- Harmonitzar les accions dels organismes avaluadors

A més a més, la Memòria pretén recollir aquells criteris de valoració de qualitat que eventualment haurien de ser exigibles en un procés d'avaluació externa que es desenvoluparia amb posterioritat a la implantació del títol, amb la qual cosa evidencia la necessitat d'una congruència entre tots dos.

L'estructura del model recull els punts següents:

1. Característiques generals del programa de postgrau
2. Justificació del programa
3. Programa de formació. Estudis/títols
4. Organització i gestió del programa

5. Recursos humans

6. Recursos materials

7. Sistemes de garantia de la qualitat

8. Viabilitat econòmica i financera del programa

A la taula 2 de la ponència desenvolupada pel doctor Torres hi ha reflectida la incidència de la utilització de la Memòria REACU en els processos d'avaluació prèvia que van desenvolupar les agències. Observem que la Memòria REACU va ser l'instrument utilitzat per cinc agències de qualitat: Castella i Lleó, Catalunya, Galícia, Illes Balears i Comunitat Valenciana; a més, l'ANECA va aplicar-la a l'avaluació de les propostes de dues universitats d'adscripció estatal (Universidad Internacional Menéndez Pelayo i UNED).

La segona Memòria REACU

L'experiència en l'aplicació de la Memòria, tant durant els processos d'elaboració de les propostes a càrrec de les universitats com en el moment de l'avaluació a través dels comitès designats per les agències, va posar de manifest una complexitat excessiva del document. A això s'hi va afegir, a més, la brevetat dels terminis d'entrega al Ministeri d'Educació i Ciència de les propostes aprovades definitivament per les comunitats autònomes. Tot plegat va generar moments de tensió entre els tres implicats en el procés d'avaluació: les universitats, l'Administració pública i els organismes avaluadors. L'anàlisi de l'experiència anterior va constituir, com no podia ser d'una altra manera, el fonament per a la revisió i la millora eventual de tot el procés.

Un cop més es van posar en marxa els mecanismes de col·laboració i coordinació entre les agències i la segona versió de la *Memoria justificativa para la presentación y aprobación de solicitudes de programas oficiales de posgrado* es va fer pública el mes de maig de 2006. Als treballs de revisió i modificació del document es van unir les noves agències

creades en dates recents, és a dir, l'Agència de Calidad y Prospectiva Universitaria de Aragón, l'Agència de Calidad Universitaria de Castilla-La Mancha i l'Agència de Evaluación de la Calidad del Sistema Universitario Vasco.

Sense perdre de vista els objectius fixats a la Memòria, la revisió del document perseguia la finalitat d'assolir una major simplificació en el procés d'elaboració de les propostes, concentrant-se, tal com indica el mateix document, en:

- Simplificar i oferir més claredat de definició dels diferents apartats del contingut que han d'emplenar les universitats
- Distingir entre dos grans blocs del contingut de la Memòria:
  - a) D'una banda, els requisits legals i la viabilitat de la proposta. En aquest apartat, s'inclouen els diferents aspectes que l'Administració educativa de la comunitat autònoma ha d'analitzar a fi de poder valorar que la proposta s'ajusta a la normativa legal establerta i que l'autorització de la proposta està justificada en el context de la planificació territorial. S'inclou, a més a més, la viabilitat del programa pel que fa a la previsió de costos i d'ingressos, aspectes que no són ni han estat avaluats per les agències de qualitat.
  - b) De l'altra banda, la rellevància i la planificació acadèmica. El contingut d'aquest apartat tracta aquells aspectes d'exclusiva índole acadèmica i de valoració per part de les agències de qualitat, a saber: la justificació del títol, el programa de formació, l'organització acadèmica, els recursos disponibles (quant a professorat, infraestructures i equipaments disponibles) i, finalment, els sistemes de garantia de la qualitat.
- Centrar l'atenció en el contingut de les diferents titulacions proposades i establir amb claredat com a unitat de referència els ensenyaments conduents a l'obtenció d'un títol (màster o doctor)
- Deixar al criteri de cada comunitat autònoma i de l'agència de qualitat corresponent l'elaboració de possibles directrius i orientacions que, a tall de guia, puguin ajudar a emplenar correctament els apartats continguts a la proposta

L'experiència de les Illes Balears

A les Illes Balears, l'Ordre del conseller d'Educació i Cultura de 19 de novembre de 2005, per la qual s'estableix el procediment per a l'autorització dels estudis oficials de postgrau a les Illes Balears, va transcriure com a quart annex la Memòria REACU, a fi de considerar-la l'instrument adequat que havia d'utilitzar la Universitat de les Illes Balears per a l'elaboració de les seves propostes d'estudis oficials de postgrau. L'article 6 d'aquesta Ordre estableix: «Analitzada la documentació lliurada, la conselleria que tingui competències en matèria de formació universitària la remet a l'Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears (AQUIB), que elabora un informe dels programes i de cadascun dels estudis proposats, d'acord amb els punts de l'annex 4 [...]. A partir dels informes de l'AQUIB i dels serveis tècnics, i un cop escoltada la Junta de Coordinació Universitària, el conseller emet un informe que es posa a disposició del Consell de Govern de la Comunitat Autònoma per autoritzar, si és necessària, la implantació d'un programa determinat i dels estudis que l'integren. L'acord del Consell de Govern de la CAIB es comunica al Consell de Coordinació Universitària per a la publicació corresponent al Butlletí Oficial de l'Estat».

Un cop el Consell Social de la UIB va presentar les propostes de títols oficials de postgrau davant la Conselleria d'Educació i Cultura, l'AQUIB va constituir un comitè d'experts format per les persones següents: Pedro Chacón Fuertes (Universidad Complutense de Madrid), com a president del comitè, Joan Maria Malapeira (Universitat de Barcelona), que va actuar com a secretari, i els vocals Benjamín Suárez Arroyo (Universitat Politècnica de Catalunya), Guillermo Bernabeu Pastor (Universitat d'Alacant), Felicidad Rodríguez Sánchez (Universidad de Cádiz) i María del Mar Isla Pera (Universitat Pompeu Fabra, Escola Universitària del Maresme).

El comitè d'experts va redactar els informes d'avaluació corresponents, que van ser tramesos a la Conselleria per continuar amb els tràmits establerts en el procediment i finalitzar amb l'aprovació definitiva de les propostes. El Decret 18/2006, de 3 de març, va autoritzar la implantació d'onze dels catorze títols proposats per la Universitat de les Illes Balears. En aquest sentit, tal com desenvoluparà en la ponència següent el doctor Julio Abalde, la connexió entre l'avaluació duta a terme per l'AQUIB i l'aprovació de l'Administració educativa autonòmica va ser del cent per cent.

El futur de l'avaluació prèvia dels títols oficials de postgrau

Al meu parer, l'experiència en tot el procés d'avaluació *ex ante* dels programes oficials de postgrau, desenvolupat per primera vegada en aquest any 2006, ha estat positiva, almenys des del punt de vista de la col·laboració entre les agències de qualitat universitària, tantes vegades anunciada i per fi assolida.

Però, un altre cop, s'apropen canvis. Encara pendent l'aprovació definitiva de la reforma de la Llei orgànica 6/2001, de 21 de desembre, d'universitats, sembla que el procés d'avaluació prèvia del qual estem parlant —i que passarà a anomenar-se «verificació de l'adequació dels plans d'estudis a les directrius i les condicions establertes pel Govern per als títols oficials»— serà assumit pel Consejo de Universidades. Delegarà el Consell aquestes funcions en les agències? Semblaria lògic pensar que sí, sobretot perquè desaprofitar la feina feta coordinadament per l'ANECA i les agències de qualitat d'àmbit autonòmic podria no estar en la línia del manteniment de l'eficàcia i l'eficiència necessàries. És cert que queden tasques pendents. El doctor Chacón ha plantejat a la taula una de les principals: la complexa qüestió dels màsters interuniversitaris. A més, si s'aprova la reforma de la LOU en els termes previstos i els ministres d'Educació europeus acorden la creació efectiva del Registre Europeu d'Agències, hi haurà sobre la taula la qüestió gens anodina del compliment dels estàndards internacionals de qualitat per part dels organismes avaluadors, així com la seva repercussió en matèries com l'avaluació *ex post* o l'acreditació. Sembla, doncs, com ja s'ha dit aquí, que l'any 2007 tornarà a ser un any de transició.

7 | LA INTERACCIÓN ENTRE LAS DECISIONES CONJUNTAS DE LAS AGENCIAS DE EVALUACIÓN DE LA CALIDAD Y DE LAS AUTORIDADES EDUCATIVAS

Julio Abalde Alonso, director de l'Axencia para a Calidade do Sistema Universitario de Galicia (ACSUG)

En primer lugar, quisiera iniciar mi intervención agradeciendo, tanto a la Universitat Rovira i Virgili como a AQU Catalunya, la invitación para compartir con todos ustedes este tiempo de reflexión sobre un aspecto que considero tan relevante para el futuro de la universidad española, que será crucial en el éxito de adaptación a los nuevos retos y en dar a la sociedad la respuesta que espera de nosotros, los universitarios.

El tema sobre el que voy a intervenir es la interacción entre las decisiones conjuntas de las agencias de evaluación de la calidad y de las autoridades educativas. Para ello voy a tratar de presentar el caso concreto de la aprobación de los POP en nuestra comunidad y analizaré nuestra experiencia considerando lo que debe ser el proceso en el futuro.

La primera convocatoria para la implantación de programas oficiales de posgrado en la Comunidad Autónoma de Galicia se caracteriza por los siguientes pasos:

- Toma de posesión del nuevo gobierno en el verano de 2005.
- Acuerdo con las universidades para establecer un calendario de presentación de los posgrados.
- No se publica una orden sino unas directrices básicas, una documentación de memoria mínima, basada, en parte, en el documento que se había consensuado entre las distintas agencias y que es utilizado por la comunidad autónoma.
- La autoridad educativa establece el procedimiento de evaluación de las propuestas de implantación de POP: deben ser evaluadas previamente y esa evaluación *ex ante* debe ser realizada por la ACSUG.

Por tanto, la Agencia se incorpora a un proceso ya iniciado y tiene que diseñar el procedimiento de evaluación, mediante comités de expertos externos, con las guías de evaluación y partiendo de memorias y documentos de solicitudes ya presentadas.

Este trabajo se ve facilitado por el hecho de que la Administración educativa autonómica establece un límite en el número de las posibles propuestas por universidad: el número máximo de propuestas que puede realizar cada institución es de cinco. Los posgrados interuniversitarios quedan fuera de este cómputo. En las directrices se establecen como prioritarios la transformación de títulos propios, los doctorados con mención de calidad, los programas Erasmus Mundi y la relevancia para el desarrollo del sistema universitario de Galicia, entre otros.

En enero de 2006 la Agencia efectúa la evaluación de los posgrados presentados en esa primera convocatoria. Se presentan un total de 23 posgrados, de los que 22 obtienen evaluación positiva, ocho presentados por la Universidade da Coruña, cinco de la Universidade de Santiago, cuatro de la Universidade de Vigo y cinco interuniversitarios entre las tres universidades gallegas. Estos informes de la Agencia son asumidos por las universidades y la comunidad autónoma, y son aprobados todos los títulos que tienen evaluación positiva. En este momento se están impartiendo veinte de los posgrados aprobados.

Este año, la Agencia ya interviene en el proceso desde el principio. Las universidades solicitan que la Agencia elabore los documentos de trabajo y que puedan estar disponibles con tiempo. Se elaboran tres documentos basados en los criterios comunes acordados por la Red Española de Agencias de Calidad Universitaria (REACU): guía, protocolo y guía de evaluación externa para la implantación de los programas oficiales de posgrado.

En la guía se consideran dos bloques bien diferenciados, uno de carácter general que sirve para describir el POP y otro que se centra en el análisis de cada título oficial que el programa otorga, ya sea máster, doctor o ambos.

Para acompañar a la guía se elaboró un protocolo, compuesto por las instancias, fichas, tablas y contenidos que las universidades debían cubrir, con el objetivo de ofrecer orientación en la tarea de elaboración de la documentación de los POP y constituir una base útil a la hora de recoger la información necesaria para desarrollar cada uno de los apartados. Este documento no tiene sentido si no va complementado con la guía.

La guía de evaluación externa pretende servir de marco de referencia a los comités de expertos en el proceso de evaluación externa de los POP. Está estructurada en los mismos apartados que la guía para la implantación de los posgrados y resalta aquellos subapartados considerados imprescindibles.

Se acompaña con una lista de comprobación que sirve de orientación a los evaluadores para analizar los diferentes puntos que serán de imprescindible cumplimiento para la implantación de los POP. En algunos de los apartados se incluyen documentos que hacen referencia a todos los documentos que las universidades deben cubrir y hacer llegar, si procede, con las solicitudes de aprobación.

Estos documentos son remitidos en abril de 2005 a las universidades para que comiencen a elaborar sus propuestas.

En este momento se está desarrollando la evaluación de la segunda convocatoria, que tendrá que estar finalizada a mediados de diciembre.

Se han presentado 53 títulos, 29 másteres y 24 doctorados, enmarcados en 40 POP. Dieciséis fueron presentados por la Universidade da Coruña, diez por la Universidade de Santiago y siete por la Universidade de Vigo. Del total, veinte títulos, nueve másteres y once doctorados, son interuniversitarios: en ocho de ellos participa alguna universidad del sistema universitario de Galicia junto con universidades de fuera de nuestra comunidad autónoma, y en uno de los casos participan universidades de otros estados europeos. En esta convocatoria se presentaron además diez títulos de doctor para ser evaluados y posteriormente incorporados en POP ya evaluados en la convocatoria anterior, de los cuales cinco son interuniversitarios.

Como se indicó anteriormente, en mayo de 2006 las agencias de calidad consensúan un nuevo documento en el que se pone de manifiesto la necesidad de separar claramente los apartados de viabilidad y oportunidad de la evaluación de contenidos, planificación y calidad académica de la propuesta. Al mismo tiempo, se simplifica la presentación de la propuesta, se establece como base el título de máster/doctorado y se deja sin contenido el programa de posgrado, que pasa a ser un mero cajón administrativo-burocrático.

Con mi exposición quiero poner de manifiesto que la experiencia del sistema que se desarrolló en nuestra comunidad autónoma viene a reforzar la necesidad de la modificación establecida por la REACU sobre su propuesta inicial. Es decir, los aspectos relativos a idoneidad, viabilidad, oportunidad y coste económico corresponden al ámbito de decisión de la universidad en uso de su autonomía universitaria y de la Administración académica autónoma responsable de planificar, coordinar y financiar el sistema universitario. Las agencias autonómicas, desde su independencia, deben velar por la calidad de la propuesta, que debe presentar unos objetivos, una planificación y una organización de las enseñanzas adecuados y coherentes, y disponer de medios materiales y de recursos humanos suficientes, así como de un sistema de garantía de calidad que permita garantizar el desarrollo de las enseñanzas y la consecución de los objetivos formativos propuestos.

Si estas dos esferas de decisión funcionan adecuadamente, las agencias tendrán que velar únicamente por la calidad de las propuestas y la Administración educativa deberá tener en cuenta de forma decisiva los informes de las agencias. Este sistema redundará en la mejora de las propuestas de las universidades, que, además de ser oportunas y viables, presentarán la calidad académica suficiente para obtener la evaluación positiva, una garantía de calidad adecuada para su desarrollo posterior y, por tanto, la consecución de los objetivos y resultados previstos.

8 | COORDINACIÓN ENTRE LAS AGENCIAS ESPAÑOLAS PARA LA ACREDITACIÓN DE LOS MÁSTERES: EL CASO DE LOS MÁSTERES INTERUNIVERSITARIOS

Pedro Chacón Fuertes, presidente de la Comisión de Evaluación de Postgrado de l'Agencia para la Calidad del Sistema Universitario de Castilla y León (ACSUCYL)

La organización y potenciación de programas de formación interuniversitarios y la emisión de títulos conjuntos entre varias universidades constituye, sin duda, una de las acciones más directamente ligadas a la consecución de los objetivos de la Declaración de Bolonia. Por un lado, su implantación impulsará decisivamente la movilidad de alumnos y profesores, y, por otro, constituirá un elemento decisivo en el binomio competitividad-colaboración entre las instituciones de educación superior europeas.

En lo que respecta a las universidades españolas, los aspectos positivos de los títulos interuniversitarios, en especial los oficiales de posgrado, se refuerzan si tenemos en cuenta la vía que con ellos se abre de facilitar el reconocimiento de los estudios realizados por los estudiantes (en ocasiones más difícil entre universidades del propio estado o comunidad autónoma que el reconocimiento de estudios realizados en el extranjero). Y lo que puede resultar aún más decisivo, los másteres interuniversitarios ofrecen una oportunidad para planificar más racional y eficazmente la oferta educativa de nuestras universidades; además, posibilitan, en el marco flexible de la autonomía de las universidades, la puesta en común de sus recursos humanos y materiales para la organización de estudios de posgrado en muchas áreas científicas y profesionales, con niveles de calidad y de atractivo para los estudiantes que les resultaría difícil alcanzar, cuando no imposible, sin la mutua colaboración.

Los procesos de evaluación y de acreditación de estos estudios oficiales interuniversitarios de posgrado tendrán, sin duda, unas características específicas y requerirán la coordinación entre los agentes acreditadores en cuanto a criterios y procedimientos. Es previsible que hasta en el proceso anterior a su aprobación —previsto para el futuro en el documento que hizo público el Ministerio de Educación y Ciencia el día 26 de septiembre del presente año, *La organización de las enseñanzas universitarias en España* (el de «verificación del plan de estudios», competencia del Consejo de Universidades, que habrá de contar con el informe favorable de evaluadores externos)—, se tome en cuenta la singularidad de los másteres interuniversitarios. Una singularidad que el propio documento reconoce hasta para la denominación que tenga el título obtenido en ellos: «En el caso de títulos interuniversitarios, se establecerá una denominación adecuada» (punto 29).

Pero, a falta del nuevo marco normativo, sería prematuro definirse sobre la extensión y las formas que habrá de adoptar en el futuro la necesaria coordinación entre las agencias de calidad españolas (la ANECA y las agencias autonómicas), aunque se nos haya adelantado en el mismo documento que todas las enseñanzas conducentes a la obtención de títulos oficiales deberán someterse a evaluaciones periódicas, que el procedimiento de evaluación tendrá dos fases —la de autoevaluación y la de evaluación externa— y que los criterios de calidad y los agentes (evaluadores externos y agencias) serán los establecidos en los *Criterios y directrices para la garantía de la calidad en el Espacio europeo de educación superior*, elaborados por la ENQUA, de la misma forma que se nos adelanta que «las enseñanzas que superen la evaluación serán acreditadas por el órgano competente» (del punto 63 al 66).

Por tanto, mi intervención en esta mesa redonda se centrará, de acuerdo con lo que ha solicitado su coordinador, en las acciones llevadas a cabo y, sobre todo, en algunos de los problemas con los que se han enfrentado las agencias españolas en la labor desarrollada hasta el momento en los procesos de evaluación previa a la autorización de posgrados oficiales interuniversitarios. Estos problemas y esfuerzos de coordinación están vinculados al vigente marco normativo, el que reguló la primera hornada de los nuevos títulos este año y está regulando la elaboración y autorización de las propuestas para el próximo curso académico.

Los dos textos fundamentales de este marco normativo, para el tema concreto que nos ocupa, se encuentran en el Real Decreto 56/2005, de 21 de enero, por el que se regulan los estudios universitarios oficiales de posgrado. El primero es su artículo 7, que establece lo siguiente:

2. Los programas oficiales de posgrado conjuntos que, en su caso, establezcan las universidades deberán ajustarse a los requisitos y criterios contenidos en este Real Decreto.

3. El convenio que a tal efecto se suscriba especificará cuál de las dos universidades participantes en el programa de posgrado será responsable de la tramitación de los expedientes de los estudiantes, así como de la expedición y registro de un único título conjunto oficial de posgrado, o bien si cada universidad expedirá el título correspondiente, con sujeción a los requisitos establecidos en la orden del Ministerio de Educación y Ciencia a que se refiere el artículo 3.1. del Real Decreto 55/2005, de 21 de enero, por el que se establece la estructura de las enseñanzas universitarias y se regulan los estudios universitarios oficiales de grado.
4. Las universidades podrán celebrar convenios con universidades extranjeras para el desarrollo de programas oficiales de posgrado conjuntos. La elaboración, requisitos y aprobación del programa deberán ajustarse a lo establecido en este Real Decreto. El Ministerio de Educación regulará las particularidades que resulten de aplicación al presente supuesto.»

El segundo texto se encuentra en las modificaciones a los artículos 5 y 6 del mismo Real Decreto (RD 1509/2005, de 16 de diciembre). En la primera, se reconoce que «la implantación de los programas oficiales de posgrado será acordada por la comunidad autónoma correspondiente» sin que se requiera la aprobación del título por parte del Gobierno, sino tan sólo el trámite de su comunicación al Consejo de Coordinación Universitaria a efectos de publicarlo en el Boletín Oficial del Estado. En la segunda, se extienden las competencias de su evaluación, tras el periodo de implantación de estos programas, tanto a la ANECA como «a los órganos de evaluación que las comunidades autónomas determinen».

En este contexto, las agencias españolas de evaluación, prosiguiendo la línea de colaboración emprendida con el documento sobre criterios para la implantación de títulos de posgrado, han sido sensibles a la atención especial que requieren los másteres interuniversitarios. El tema ya fue planteado en la reunión que mantuvieron las agencias en Barcelona el 23 de mayo y ha sido retomado en la reunión celebrada el pasado 10 de octubre en Tordesillas. En esta última se adoptaron algunos acuerdos orientados a favorecer su coordinación y evitar los problemas específicos que plantea la evaluación previa de las propuestas de implantación de estos títulos de posgrado para aquellas agencias a las que su comunidad autónoma les ha encomendado esta labor. En síntesis, los problemas detectados fueron los siguientes:

- a. Falta de definición precisa del concepto de máster interuniversitario
- b. Complejidad de la evaluación en el caso de los másteres conjuntos entre universidades pertenecientes a distintas comunidades autónomas

- c. Incremento de esta complejidad en los casos en que la comunidad autónoma correspondiente no encarga a ninguna agencia la evaluación previa de másteres interuniversitarios en los que participa alguna de sus universidades
- d. Calendarios diferentes para el proceso de presentación, evaluación y aprobación de solicitudes de estos másteres en las comunidades autónomas
- e. Necesidad de ampliación de los plazos para poder atender adecuadamente la complejidad de la evaluación de los másteres intercomunitarios

No debe sorprender que la primera preocupación gire en torno a una definición, asumida de forma conjunta por agencias y comunidades autónomas, sobre las condiciones que ha de reunir un máster para poder ser calificado de *interuniversitario*. No existe ningún texto normativo aprobado por el Gobierno (salvo la referencia que a ellos se hace en una convocatoria de ayudas a la que nos referiremos más adelante) ni ningún acuerdo del Consejo de Coordinación Universitaria que lo precise. Esto afectó, a nuestro juicio de forma negativa, a la primera relación de títulos oficiales de posgrado publicada en el Boletín Oficial del Estado. En efecto, quien se tome la molestia de repasar la larga lista de títulos que aparecen en la Resolución de 22 de junio de 2006, por la que se les da publicidad, se encontrará, junto a la denominación mayoritaria de máster, otras adjetivadas con expresiones como «máster europeo en...», «máster internacional en...», «máster Erasmus Mundus en...» y «máster interuniversitario en...». Incluso llegará a encontrarse con la compleja pero ambigua expresión: «Asimismo, la Universidad... participa en el máster... perteneciente al programa oficial de posgrado en... solicitado por la Universidad...».

Aunque, como se ha dicho anteriormente, el Real Decreto que regula los estudios de posgrado parece claramente vincular la calificación de *interuniversitario* a la existencia de un convenio, las agencias españolas, en búsqueda de una mayor precisión, acordaron en la reunión de Tordesillas incluir en la programación de la REACU para el 2007 la elaboración de una definición de *máster interuniversitario* e *intercomunitario* que pudieran proponer y eventualmente asumir las distintas comunidades autónomas. Como adelanto de estos trabajos, ya se le encargó a quien les habla una nota aclaratoria al respecto, que fue elaborada en el mes de junio tomando muy en cuenta el resultado de las consultas planteadas a la anterior directora general de Universidades y cuyo contenido les transcribo parcialmente a continuación:

- a. El carácter de *interuniversitario* puede aplicarse a un programa de posgrado, a la totalidad, a algunos o sólo a uno de los títulos oficiales (máster y doctor) que lo integran.

No todos los responsables políticos de las comunidades autónomas han encargado esta evaluación previa a la agencia propia o, si no existe, a la ANECA. Por muy razonable y coherente que pueda ser, para autorizar títulos, que desde el comienzo de su implantación tengan carácter oficial y hayan de someterse a los pocos años a un proceso obligatorio de acreditación, el encargo a las agencias de una evaluación previa no deja de tener un carácter opcional para los responsables autonómicos de su aprobación

b. Un programa o título interuniversitario requiere la existencia de un **convenio específico** suscrito por las universidades participantes. El convenio puede afectar a uno o varios títulos dentro de un programa de posgrado o al programa en su conjunto.

c. El acuerdo suscrito en el convenio interuniversitario puede responder a uno de estos dos tipos básicos:

I. Acuerdo sobre un único **título conjunto oficial** (máster o doctor) con un programa de estudios avalado por todas las universidades, aunque cada universidad podrá ofrecer distintos módulos, unos posiblemente exclusivos de una universidad y otros que se impartan en todas. El título será conjunto para todas las universidades que firmaron el convenio.

Las universidades de la red deben definir conjuntamente los criterios de selección de estudiantes, con el procedimiento que establezcan en el convenio.

Como norma general, o bien los estudiantes deberán realizar estancias en al menos dos de las universidades de la red, o bien en el programa formativo que han de cursar los estudiantes deberá haber una participación significativa (en la impartición de las asignaturas o en las actividades formativas en general) del profesorado de dos o más de las universidades que participan en el título.

II. Acuerdo de **programa de estudios conjunto, no título conjunto**. Cada universidad expedirá el título correspondiente. Todas las universidades de la red reconocerán los créditos cursados en cada universidad miembro. Cada estudiante recibirá el título de la universidad en la que se haya matriculado con independencia de que haya realizado en ella la totalidad o parte de los estudios.

La selección de los estudiantes la realiza la universidad en la que se inscriben.

En cualquiera de los dos tipos, para reforzar el carácter interuniversitario la denominación del título oficial deberá coincidir en todas las universidades de la red, si bien podría admitirse que cada universidad añadiera alguna mención o especialidad propia.

d. La existencia de un programa o de un título interuniversitario también conlleva:

- La existencia de acciones de movilidad de estudiantes y/o profesores dentro de la red.
- El reconocimiento automático de los créditos obtenidos por los estudiantes en los estudios objeto del convenio en cualquiera de las universidades de la red.

e. Cabe la posibilidad de que, en un programa interuniversitario, cada universidad de la red pueda establecer dos grupos de estudiantes: aquellos que cursan el programa o título de posgrado conjunto (a los que afecta todo lo dicho anteriormente) y otro grupo que, aunque curse el mismo programa de estudios, lo realiza sólo en una universidad, no acogiéndose a los requisitos de reconocimiento y movilidad de la red.

f. Otros tipos de colaboración que no definen un título o programa interuniversitario:

Por otro lado, pueden existir diversos acuerdos de colaboración, con mayor o menor grado de formalización, pero que no definen un programa interuniversitario.

I. Acuerdos recíprocos de colaboración docente con participación de profesores de una universidad en el programa de posgrado de otra, y viceversa. Aquí no hay un programa interuniversitario, hay un programa de cada universidad, con el título de una universidad. Si el acuerdo así lo establece, los estudiantes podrán realizar periodos de estudios en la otra universidad, pero reconocidos por la universidad de origen (tipo Erasmus), y sólo recibirán

el título de la universidad de origen (los créditos realizados en otra figurarán en el suplemento al título). El acuerdo puede establecer que la colaboración docente de un profesor de una universidad en otra sea reconocida en la de origen como parte de su actividad docente normal (esto último requerirá la autorización del gobierno de la universidad).

- II. Colaboración, a título personal y por el artículo 83 de la LOU, de profesores de otras universidades en un programa de una universidad. En este caso se trata de acuerdos privados que afectan individualmente a los profesores pero no a los estudiantes ni a la universidad.

Estas aclaraciones son, por lo demás, congruentes con los tres requisitos que figuran en la Resolución de la Secretaría de Estado de Universidades e Investigación, con fecha 22 de agosto del presente año, por la que se convocan ayudas a la movilidad de profesores y alumnos en los másteres oficiales. En el apartado B.1.2. de su Anexo II, indica: «A los efectos de la presente convocatoria, los elementos básicos que definen un máster interuniversitario son:

- a. la constitución de una red de universidades que fija los términos de la colaboración mediante un convenio;
- b. la existencia de acciones de movilidad de estudiantes y profesores dentro de la red;
- c. el reconocimiento automático de los créditos cursados por todos los estudiantes en todas las universidades de la red.»

Otros problemas que urge resolver a fin de mejorar la coordinación de las agencias españolas encargadas de evaluar las propuestas de aprobación de másteres oficiales, en el actual contexto normativo, se refieren a la compleja situación administrativa de aquellos títulos universitarios en los que participan universidades dependientes de distintas comunidades autónomas. El paso adelante que se dio con el acuerdo sobre los criterios generales que han de presidir esta evaluación —que ha sido expuesto por quienes me han antecedido— facilita en gran medida que los agentes evaluadores no evalúen una misma propuesta de forma muy distinta ni con resultados divergentes. Incluso abre la puerta a un acuerdo entre ellos para asumir los resultados de una evaluación realizada por una única agencia, por ejemplo, aquella correspondiente a la comunidad autónoma a la que pertenezca la universidad coordinadora del título interuniversitario. Ello simplificaría el proceso, puesto que cada universidad no tendría que presentar una documentación similar a varias agencias a la vez, ni éstas tendrían que proceder a la evaluación de un mismo título.

Pero el panorama, en la situación actual, se complica porque no todos los responsables políticos de las comunidades autónomas han encargado esta evaluación previa a la agencia propia o, si no existe, a la ANECA. Por muy razonable y coherente que pueda ser, para autorizar títulos, que desde el comienzo de su implantación tengan carácter oficial y hayan de someterse a los pocos años a un proceso obligatorio de acreditación, el encargo a las agencias de una evaluación previa no deja de tener un carácter opcional para los responsables autonómicos de su aprobación. De hecho, comunidades de tanto peso en nuestro sistema universitario como Andalucía o Madrid no han creído necesario hacerlo. El resultado en la anterior convocatoria, que es también el previsible para la convocatoria en curso, es que se plantean propuestas de títulos de máster interuniversitarios e intercomunitarios que son evaluados en unas comunidades autónomas y en otras no.

La resolución de este problema supera el ámbito de la buena voluntad y de la eficacia de las acciones encaminadas a una coordinación de las agencias. Requeriría la coordinación de los propios responsables políticos de las administraciones autonómicas. Presumo, sin embargo, que este problema sólo será resoluble cuando entre en vigor el nuevo marco normativo previsto para los estudios de posgrado, y una vez resueltas las actuales incógnitas sobre el proceso de «verificación» y sobre los criterios y agentes encargados de la evaluación y acreditación de los títulos oficiales de grado, máster y doctor.

Subsisten, en fin, otros problemas, aparentemente de carácter menor e índole administrativa, pero que vienen causando problemas a los propios universitarios interesados en promover títulos de máster con universidades pertenecientes a distintas comunidades autónomas y a las agencias encargadas de la evaluación previa a su implantación. Son problemas más fáciles de resolver que no debieran seguir persistiendo en el próximo curso académico. El primero se refiere a algunos aspectos del procedimiento que podrían regularse específicamente para este tipo de títulos oficiales. Lo ejemplificaré con el tema de los convenios, uno de elementos necesarios, como se ha dicho, para poder calificar un máster de interuniversitario. En uso de su autonomía, muchas universidades han aprobado en Consejo de Gobierno su propio modelo de convenio, pero cuando éste ha de ser firmado por rectores pertenecientes a varias universidades a fin de colaborar en un mismo título oficial, no siempre coinciden en su estructura, contenido y cláusulas. La cuestión se resolvería si cada una de ellas aceptara, en estos casos, el modelo propuesto por la universidad coordinadora, o bien si la CRUE o el Consejo de Universidades elaboraran un modelo general de convenio *ad hoc* para los títulos oficiales interuniversitarios, en el que se recogieran, al menos, los aspectos señalados en el artículo 7.3. del Real Decreto de Posgrado.

El último aspecto que ha afectado negativamente a la coordinación en los procesos de elaboración y de evaluación previa de los títulos de másteres interuniversitarios es el calendario al que han estado sometidos en los dos últimos años. Se ha establecido una fecha final para su presentación en el Consejo de Universidades; sin embargo, las fechas en las que los promotores han de presentarlas en sus universidades, en las que éstas los aprueban y en las que, en su caso, pueden ser evaluadas por las agencias de calidad, no son coincidentes, lo que afecta especialmente a los títulos intercomunitarios. Dada su mayor complejidad, se ha abogado por una ampliación de los plazos para estos títulos, de modo que se permita la coordinación de las agencias evaluadoras tras su presentación. Pero, en todo caso, resultaría muy conveniente y no muy difícil de alcanzar un acuerdo sobre los plazos específicos para la tramitación de estos títulos, lo que posibilitaría que los órganos encargados de su evaluación pudieran contar con la documentación completa de todas las universidades implicadas en un mismo máster.

Acaba aquí mi relación de problemas compartidos y de propuestas de coordinación entre las agencias españolas en lo que respecta al caso singular de los másteres interuniversitarios. Pronto cambiará el escenario y es posible que la nueva redefinición de las tareas que se les encomienden a las agencias en esa secuencia de aprobación de los títulos, autorización de su implantación, evaluación y acreditación a posteriori sea diferente a la actual y diferenciada según títulos y según las condiciones que reúnan las propias agencias evaluadoras. Pero, en cualquier caso, la coordinación en criterios y procedimientos constituirá una necesidad y una salvaguarda de que el principio fundamental de la autonomía, que les es reconocido constitucionalmente tanto a las universidades como a las comunidades autónomas, es compatible con la armonización de los esfuerzos encaminados a la mejora de la calidad del sistema universitario español en su conjunto.

9 | ACREDITACIÓ DE MÀSTERS. CONCLUSIONS

La vuitena edició dels tallers de reflexió i debat d'AQU Catalunya es va celebrar a l'Escola Universitària de Turisme i Oci de Vila-seca, amb la col·laboració de la Universitat Rovira i Virgili, els dies 14 i 15 de novembre de 2006.

El taller va girar entorn de l'acreditació de màsters, i els debats en els grups de discussió van tractar sobre les fases i els mecanismes que han de sostenir l'acreditació dels màsters de les universitats catalanes dins l'Espai europeu d'educació superior.

Vicerectors, responsables de les unitats tècniques de qualitat i responsables dels programes de màster actuals i futurs dels programes oficials de postgrau van treballar en grup per tractar els mecanismes d'assegurament de la qualitat que han de tenir els màsters, així com les evidències i els indicadors que han d'aparèixer en l'informe d'acreditació. D'aquesta reflexió en comú, se'n van extreure les conclusions següents:

Els mecanismes d'assegurament de la qualitat

Quin és el nivell organitzatiu i de responsabilitat més adequat perquè se situï i es visualitzi la implementació dels mecanismes d'assegurament de la qualitat?

L'organització i la distribució de responsabilitats en matèria de garantia de la qualitat hauran de respondre adequadament a l'estructura de cada universitat. En qualsevol cas, la universitat hauria de tenir una operativa clara i simplificada. Se suggereixen dos nivells, un d'institucional, que gestioni el marc general, i un altre de sectorial, en l'àmbit del centre o la facultat, per exemple. L'existència de màsters amb diversos socis recomana estudiar la possibilitat d'establir estructures noves, entre facultats o bé interuniversitàries.

Es recomana potenciar el protagonisme de les unitats internes de garantia de qualitat de la universitat. Aquestes unitats haurien de donar suport tècnic als centres en l'elaboració dels protocols, la recollida de dades, el seguiment dels graduats, etc. Així mateix, es destaca la necessitat de reforçar les unitats tècniques de qualitat en la gestió de les dades i els indicadors necessaris en els mecanismes d'assegurament de la qualitat. Si bé aquestes dades han de ser calculades per a cada titulació, es recomana que els mecanismes d'assegurament de la qualitat disposin d'informació actualitzada en l'àmbit del centre.

La política general de la universitat sobre l'assegurament de la qualitat ha de tenir uns objectius clars i concrets, especialment pel que fa a l'acreditació i l'explicitació a l'exterior de la qualitat dels ensenyaments.

Es recomana que els mecanismes d'assegurament de la qualitat siguin explícits i que se'n determini l'aplicació i les conseqüències. El sistema d'assegurament de la qualitat hauria de coordinar-se, doncs, amb la presa de decisions.

Quins són els mecanismes d'assegurament de la qualitat que ha de tenir el sistema? Quin ha de ser l'abast d'aquests mecanismes? Sobre quins mecanismes s'ha d'operar?

Els mecanismes d'assegurament de la qualitat han de ser transversals a tota la institució, han de tenir una incidència clara en els processos d'ordenació i de coordinació acadèmica de l'ensenyament i han de donar resposta als diferents processos d'avaluació, inclosos els d'acreditació. Perquè les «regles del joc» siguin conegudes i comunes, els mecanismes d'assegurament de la qualitat han d'estar en consonància amb els estàndards d'acreditació d'AQU Catalunya.

L'existència de mecanismes d'assegurament de la qualitat orientats al compliment d'uns estàndards de qualitat mínims obre la possibilitat d'establir-ne d'altres adreçats a identificar l'excel·lència.

En el cas dels màsters professionalitzadors, s'ha destacat la importància que es tinguin en compte la qualitat de les pràctiques externes, els seus protocols d'avaluació, el sistema de recollida d'informació de l'activitat externa de l'estudiant i el seguiment dels titulats, entre d'altres.

Quin ha de ser el nivell de formalització del sistema de qualitat? Ha d'haver-hi un manual de la qualitat? Ha d'haver-hi només les propostes presentades? Ha de ser un conjunt de diferents elements? Quins?

Es recomana formalitzar el sistema de qualitat en manuals curts i efectius, i fer públics els mecanismes d'assegurament de la qualitat (per exemple, a les pàgines web). Els mecanismes d'assegurament de la qualitat han de permetre obtenir evidències per demostrar el nivell de qualitat; per tant, han de documentar aspectes com la identificació dels responsables del màster, la gestió de la qualitat associada al màster, la gestió de la selecció i l'admissió dels estudiants o la gestió de les queixes dels estudiants.

En el cas dels màsters professionalitzadors, cal incidir en el sistema d'avaluació de competències i és necessari el contacte amb els col·legis professionals.

Quins han de ser els agents (una unitat o una diversitat d'agents) que certifiquin el sistema?

Es considera que cada cinc anys s'ha d'acreditar el desenvolupament dels màsters i que AQU Catalunya, com a agència d'acreditació externa, ha de tenir un paper important en aquest procés.

Evidències i indicadors en l'informe d'acreditació

Què entenem per resultats? (satisfacció dels agents, nivell de formació que cal adquirir, resultats acadèmics, durada dels estudis, etc.)

Es distingeixen dos tipus d'indicadors: els que es generen en temps real i els que són obtinguts de manera diferida. En el primer grup es troben el perfil d'accés i de formació dels estudiants, els *outputs* de formació assolits pels graduats, l'acompliment de la docència o de les activitats planificades, o la satisfacció dels agents just en el moment en què es rep o s'ofereix la docència. Els indicadors diferits són els que permeten una visió retrospectiva a partir de la satisfacció dels graduats passats uns anys de la seva graduació o de la seva inserció laboral.

La durada dels estudis és un indicador que cal tenir en compte, però sempre considerant el context en què es desenvolupa el màster. Així, cal tenir present que el tipus d'estudiant de màster és diferent de l'estudiant de titulació de grau. En canvi, sí que es recomana parar atenció a la durada dels projectes de final de màster. Per a màsters de recerca, la durada dels estudis pot ser menys important, mentre que la transferència de coneixements pot ser un indicador de qualitat.

El nombre d'estudiants inscrits versus el nombre de matriculats pot ser un altre indicador, encara que cal matisar el següent: no és tan important en els màsters de recerca, especialment en els que es consideren estratègics o en els que tracten sobre investigació bàsica; pot ser més important per als màsters professionalitzadors, especialment la relació demanda/preinscrits/matriculats.

Els indicadors de qualitat poden variar segons els objectius del màster. Per exemple, per a professionals en actiu, la durada dels estudis pot tenir menys importància que un bon plantejament d'horaris. Per a màsters professionalitzadors, l'ocupabilitat dels graduats, la qualitat de la seva inserció o el grau de mobilitat nacional o internacional dels titulats són indicadors d'alt interès.

Quines són les dimensions d'agrupament dels resultats? Establir dimensions d'agrupament de resultats

Els resultats poden agrupar-se en tres tipus: acadèmics, professionals i personals. Val a dir que hi ha alguns indicadors lligats amb el grau de satisfacció dels agents que, si bé no poden classificar-se com a resultats atès que són sumes de percepcions subjectives, també cal tenir en compte. Són, per exemple, la satisfacció amb l'assoliment de competències, l'acompliment d'expectatives i el funcionament dels elements de suport (tutories, instal·lacions, etc.).

Assenyalar la significació de cadascun dels resultats des de la perspectiva de la qualitat

Sobre els resultats acadèmics, que es consideren d'elevada importància, es recomana que els responsables del màster construeixin un sistema d'anàlisi global que sigui preferent a l'anàlisi feta assignatura per assignatura. Pel que fa als resultats professionals, es considera rellevant el seguiment dels graduats, i, respecte dels resultats personals, s'hauria de prendre en especial consideració el grau de satisfacció dels graduats al cap d'un temps d'haver acabat els estudis.

Finalment, en el cas dels màsters professionalitzadors, es recomana explorar la capacitat de generar nova ocupació.

És possible establir l·lindars de referència en determinats indicadors de resultats?

Es considera que la possibilitat d'establir l·lindars de referència en alguns indicadors de resultats depèn del tipus d'acreditació que es faci. Si és obligatòria, els l·lindars han de ser de mínims; si és voluntària i per a l'excel·lència, es poden establir l·lindars més elevats.

No sembla necessari establir l·lindars de referència, entesos com a punts de tall en els indicadors que s'utilitzen per a l'acreditació. No obstant això, els resultats de l'avaluació i la posició en cadascun dels indicadors s'han de fer públics.

A fi de poder establir valors de referència, es recomana disposar d'informació regular durant un període de temps suficientment llarg. Així, cal que el sistema d'indicadors s'estabilitzi i es disposi d'indicadors del sistema universitari català en general, juntament amb indicadors propis de cada universitat.

Si bé la formulació de l·lindars és complexa, se suggereix la necessitat de vincular-los a processos de finançament. En qualsevol cas, es recomana fer un èmfasi especial en l'establiment de l·lindars en relació amb l'existència i el desenvolupament de mecanismes d'assegurament de la qualitat.

L'ús dels indicadors: acreditació i incentivació. És possible harmonitzar-los? Són coses diferents?

Es considera molt important diferenciar tres moments clau: l'autorització prèvia del màster, l'acreditació del màster i l'avaluació de la qualitat del màster. Cal, per tant, distingir el procés d'acreditació (que és de mínims) del d'avaluació de la qualitat (que pot ser d'excel·lència). El repte és harmonitzar tots dos processos.

En la proposta d'autorització del màster ja es recullen una sèrie de mecanismes d'assegurament de la qualitat que són la base mínima que s'ha de tenir en compte, i en la qual es basarà el procés d'acreditació. En aquest procés d'acreditació es poden considerar, a més, altres indicadors que permetin fer una menció de qualitat del màster.

Pel que fa a l'avaluació *ex post*, s'ha de fer al cap d'un temps raonable de la implantació del màster (de tres a cinc anys) i no després del primer any. No obstant això, la recollida d'informació sobre els diferents indicadors a càrrec de la comissió de qualitat del màster s'ha de fer cada any, encara que se sotmeti a avaluació externa només cada tres o cinc anys.

---

10 | PROGRAMA DEL TALLER

ACREDITACIÓ DE MÀSTERS

Universitat Rovira i Virgili, 14 i 15 de novembre de 2006

Dimarts, 14 de novembre de 2006

- 10.00 hores   Arribada dels participants al taller. Cafè
- 10.30 hores   **Benvinguda i presentació: avaluació de màsters a Europa**
Joaquim Prats Cuevas, secretari d'Universitats i Recerca, *Francesc Xavier Grau Vidal*, rector de la Universitat Rovira i Virgili, *Àngel Cunillera Zárate*, president del Consell Social de la Universitat Rovira i Virgili i *Antoni Serra Ramoneda*, president d'AQU Catalunya

Bloc A: ELS MÀSTERS A EUROPA

- 10.45 hores   **Els models d'acreditació de màsters a Europa: punts forts i febles**
Ton I. Vroeijenstijn, consultor en matèria de qualitat
- 11.45 hores   **La nova metodologia d'avaluació interna de màster a Europa.**
Projecte European Masters New Evaluation Methodology (EMNEM project)
Andrée Sursock, Deputy Secretary General of European University Association

Bloc B: L'AVALUACIÓ DELS MÀSTERS

- 11.45 hores   **Autorització i acreditació dels màsters a Catalunya**
Javier Bará Temes, director d'AQU Catalunya
- 14.00 hores   Dinar
- 15.30 hores   **Mecanismes d'assegurament de la qualitat dels màsters**
- Grup 1:   Màsters professionalitzadors**
Coordinadora: *Anna Maria Sastre Requena* (UPC)
Relator: *Anna Prades Nebot*
- Grup 2:   Màsters mixtos i de recerca**
Coordinadora: *Maria Lluïsa Pérez Cabaní* (UdG)
Relator: *Esteve Arboix Codina*
- Grup 3:   Màsters mixtos i de recerca**
Coordinadora: *Rosa Nonell Torres* (UB)
Relatora: *Olga Pujolràs González*
- 17.15 hores   Pausa-cafè
- 17.30 hores   **Evidències i indicadors en l'informe d'acreditació**
- Grup 1:   Màsters professionalitzadors**
Coordinadora: *Joseba Quevedo Casin* (UPC)
Relator: *Anna Prades Nebot*
- Grup 2:   Màsters mixtos i de recerca**
Coordinadora: *Juan Antonio Amador Campos* (UB)
Relator: *Esteve Arboix Codina*

Grup 3: Màsters mixtos i de recerca
Coordinadora: *Nicole Mahy Gehenne* (UB)
Relatora: *Olga Pujolràs González*

19.00 hores **Conclusions**
Coordinadors dels grups de discussió
Presideix: *Javier Barà Temes*, director d'AQU Catalunya

19.30 hores **Finalització**

22.00 hores Sopar

Dimecres, 15 de novembre de 2006

Bloc C: LES POLÍTIQUES I LA COORDINACIÓ DELS MÀSTERS

9.30 hores **Els màsters interuniversitaris en el nostre entorn**
Sebastián Rodríguez Espinar, coordinador d'I+D d'AQU Catalunya

10.30 hores Pausa cafè

11.00 hores **Coordinació entre les agències espanyoles per a l'acreditació de Màsters**
Néstor V. Torres Darias, moderador, Agencia Canaria de Evaluación de la Calidad y Acreditación Universitaria, *Pilar Roca Morey*, Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears, *Julio Abalde Alonso*, Axencia para a Calidade do Sistema Universitario de Galicia, *Pedro Chacón Fuertes*, Agencia para la Calidad del Sistema Universitario de Castilla y León i *Mercè Gisbert Cervera*, Universitat Rovira i Virgili

12.30 hores **Les polítiques dels estudis de postgraus a Catalunya**
Josep Anton Ferré Vidal, director general d'Universitats

13.15 hores **CLOENDA**
Francesc Xavier Grau Vidal, rector de la Universitat Rovira i Virgili, *Josep Anton Ferré Vidal*, director general d'Universitats i *Javier Barà Temes*, director d'AQU Catalunya

14.00 hores Dinar

---

11 | ASSISTENTS

Universitat de Barcelona

Amador Campos, Juan Antonio
Baena Tostado, Dolors
Blázquez Hernández, Francisca
Casanova Maturana, Jordi
Forés Miravalles, Antoni
Gual Sala, Arcadi
Llagostera Español, Valentí
Mahy Gehenne, Nicole
Malapeira Gas, Joan M.
Mans Teixidó, Claudi
Nonell Torres, Rosa
Rosselló Nicolau, Gaspar
Salgot de Marçay, Miquel
Santanach Prat, Pere
Sanz López, Mª Cristina

Universitat Autònoma de Barcelona

Íñiguez Rueda, Lupicinio
Jaime Cardiel, Carles
Jaraquemada Pérez de Guzmán, Dolores
Martínez González, Carme
Melcion Tenas, Joan
Méndez Vilaseca, Antoni
Recoder Sellarés, Maria José
Riba Lloret, Maria Dolors
Vilalta Casals, Marta

Universitat Politècnica de Catalunya

Caminal Magrans, Pere
Garcia Berro, Enrique
Gómez Melis, Guadalupe
Gómez Valentín, Manuel
Martínez Seara, Teresa
Quevedo Casin, Joseba
Roca Martín, Santi
Sans Gaya, Esther
Sastre Requena, Anna Maria
Torres Torres, Francesc

Universitat Pompeu Fabra

Abad Esteve, Francesc
Hernández Escolano, Carme
Jofre Santamaria, Josep
Jordana Casajuana, Jacint
Lloret Grau, Teresa
Moreno Mallén, Robert
Petit Solé, Anna
Riba Romeva, Clara

Universitat de Girona

Bertran Noguera, Carme
Bru Bistuer, Josepa
Gómez Pallarès, Josep Maria
Juandó Bosch, Josep
Oliveras Casadellà, Sílvia
Pérez Cabaní, Maria Lluïsa
Segura Benedicto, Vicenç

Universitat de Lleida

Busqueta, Joan
Comella Roigé, Montserrat
del Arco Bravo, Isabel
Fons Solé, Estanislau
Hidalgo Castañeda, Tatiana
Nuin Orrio, Carme
Sala Martínez, Carme
Serra Baltà, Eva
Universitat de Vic
Casals Suñer, Assumpta
Faro Baso, Montserrat
Solà Montserrat, Joan
Torres Freixes, Carles

Universitat Rovira i Virgili

Anton Clavé, Salvador
Arola Arnal, Roc
Cádiz Deleito, Virginia
Carbó Carbó, Josep
Cela Ranilla, José Maria
Cunillera Zárata, Àngel
Duch Plana, Montserrat
Duro Moreno, Juan Antonio
Garcia Valls, Ricard
Gimeno Vila, Sara
Gisbert Cervera, Mercè
Grau Vidal, Francesc Xavier
Ricart Pla, Josep Manel
Ricomà Muntaner, Roser
Rodríguez Cuesta, Maria José
Romano de los Santos, Charo
Sánchez Rebull, M. Victòria

Universitat Oberta de Catalunya

Chaves Sánchez, Meritxell
Guitert Catasús, Montse
Megías Jiménez, David
Sangrà Morer, Albert

Universitat Ramon Llull

Blanco Roca, Maria José
Masip Masip, Pere
Poy Quintana, Xavier
Rucabado, Josep
Sáez Casas, Albert
Universitat Internacional de Catalunya
Bastons Prat, Miquel
Corcó Juviniá, Josep
Crispi Cantón, Marta
Zabalegui Yáñez, Adelaida

Universitat Abat Oliba Ceu

García Lancha, Olaya

Institut Barcelona d'Estudis Internacionals

Comas Martínez, Josep

Departament d'Educació i Universitats

Ferrer Vidal, Josep Anton
Prats Cuevas, Joaquim
Torra Pla, Pere

QA-consultants i.o.

Vroeijenstijn, Ton I.

Axencia para a Calidade do Sistema Universitario de Galicia

Abalde Alonso, Julio

Agencia para la Calidad del Sistema Universitario de Castilla y León

---

Chacón Fuertes, Pedro

Agencia Canaria de Evaluación de la Calidad y Acreditación Universitaria

---

Torres Darias, Néstor V.

Agència de Qualitat Universitària de les Illes Balears

Roca Morey, Pilar

Agencia de Evaluación de la Calidad y Acreditación del Sistema Universitario Vasco

---

Jauregizar Albondiga-Mayor, Joana

European University Association

Sursock, Andrée

AQU Catalunya

Arboix Codina, Esteve
Bará Temes, Javier
Bravo Pijoan, Joan
Cazalla Lorite, Caterina
Giné Soca, Maria
Grifoll Saurí, Josep
Herruzo Fonayet, Concepción
Prades Nebot, Anna
Pujolràs González, Olga
Rodríguez Espinar, Sebastián
Segura Castellà, Àgata
Serra Ramoneda, Antoni
Vidal Espinar, Miquel

